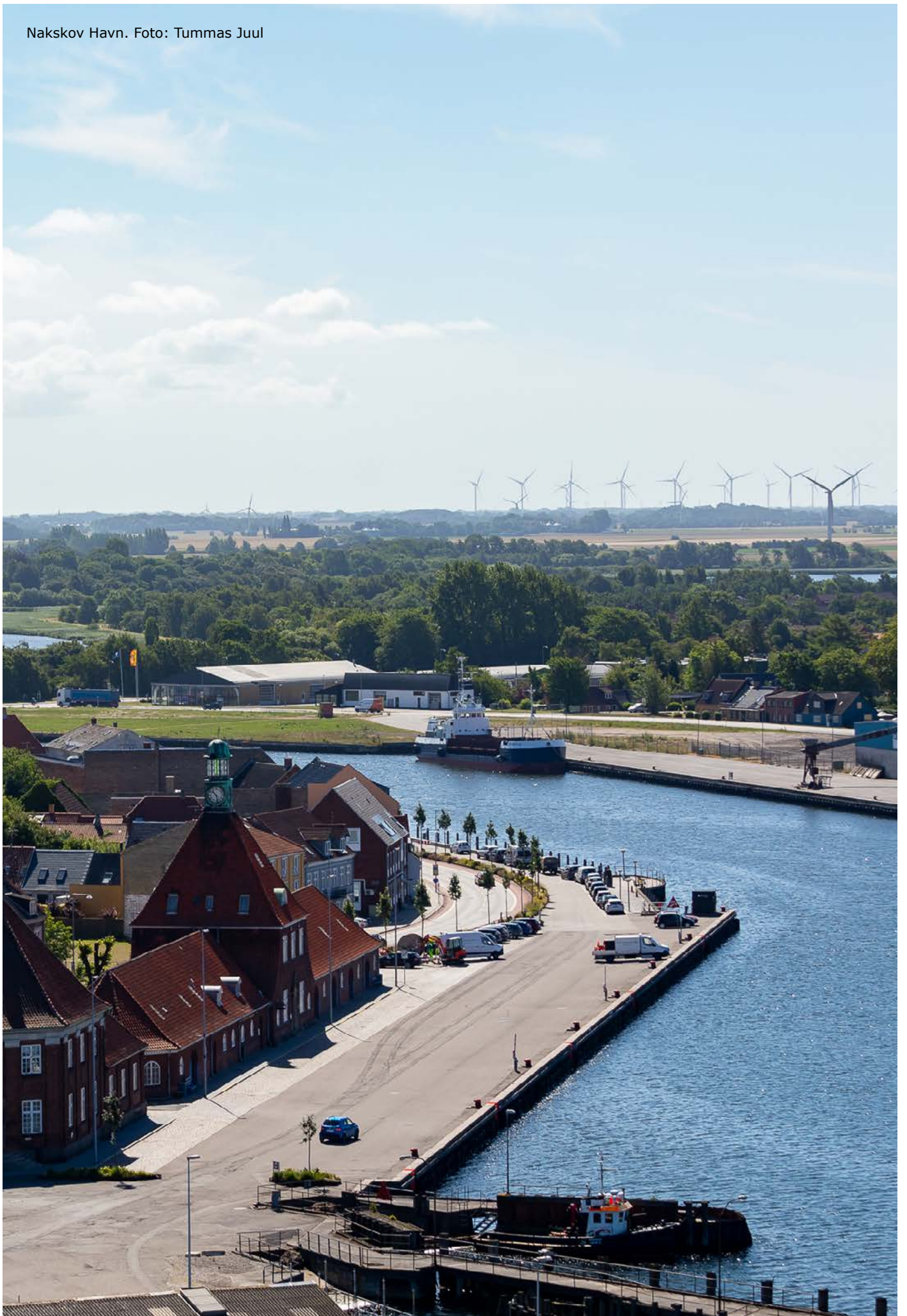

Fra mulighed til virkelighed

Plan- og Udviklingsstrategi 2023-2033

Nakskov Havn. Foto: Tummas Juul

Indholdsfortegnelse

Forord	4
En kommune – to virkeligheder	6
Visionen – fra mulighed til virkelighed	7
Strategiens logik	7
Langsigtet udvikling i Lolland Kommune	10
Udvikling i to spor	10
Bymønstre.....	10
Fokusområde: Investeringer for vækst	12
Flere arbejdspladser	12
Attraktive boliger.....	16
Fokusområde: Kommunal velfærd	18
Et godt liv på Lolland	18
Ny servicestruktur	19
Strategiens plads i styringshierakiet	23
Baggrundsanalyse.....	26
Fra plan- og udviklingsstrategi til kommuneplan.....	39
Væsentlig planlægning gennemført siden vedtagelse af Kommuneplan 2021-2033	43

Fotos forside:

Tunnelfabrik: Femern A/S

Rødbyhavn oversigt: Tummas Juul

Lollands Sydkyst: Claus Kjær

Nakskov Havn: Lolland Kommune

Forord

Vi befinder os lige nu og i de kommende år i et helt særligt vindue. Potentialer i vores omverden og egne årelange udviklingsindsatser forenes i en historisk mulighed for grundlæggende at forbedre de strukturelle vilkår, der har hæmmet Lollands udvikling.

I over 10 år har Femernbyggeriet ligget som en gylden mulighed i Lollands horisont.

Mindst lige så længe har der været talt om nye forretningsområder og mange nye arbejdspladser i den grønne omstilling.

Lolland Kommune har tidligt haft øje for potentialerne og har på tværs af skiftende byråd holdt blikket på begge bolde.

Vi har prioriteret investeringer bl.a. i Maribo Erhvervspark, Nakskov Havn og Rødby og opbygget en betragtelig grøn energiproduktion, fordi vi har anset det for nødvendigt for at sikre varige positive effekter af Femernbyggeriet og sikre Lolland en central plads i en national grøn udvikling.

I en virkelighed med en meget trængt kommunal økonomi og uden muligheder for selv at løfte landspolitiske intentioner og papirprojekter til et niveau, hvor potentialer bliver til konkret handling, har det indimellem været svært at ane gevinsten.

Det kan vi nu.

Femernbyggeriet buldrer derudaf med lokal højkonjunktur til følge og den grønne omstilling er for alvor kommet op i gear.

Vi har aldrig troet, at udvikling kommer af sig selv. Det gør vi heller ikke nu. Men vi tror på, at tidligere byråds prioriteringer har givet os de væsentligste forudsætninger for at kunne omsætte det, der sker i verden omkring os, til lokal vækst og jobs. En vækst, der er stærk nok til at tiltrække driftige mennesker med mod på at bidrage og gøre en forskel både lokalt, nationalt og globalt.

Verden er blevet mere usikker – det ved vi godt. På mindre end fem år har vi gennemlevet en global Covid-pandemi og set en krig i Europa, hvis forløb og konsekvenser ingen kan forudse. Det kan ikke undgås at sætte sit præg på os. Vi ved af erfaring, at nedgang normalt rammer hårdt et sted som vores.

Vi bilder os da heller ikke ind, at den skæve befolknings sammensætning og markante affolkning, der præger kommunen, forsvinder lige med det samme. Det er en udvikling, der er skabt hen over en generation. Det kommer til at tage lige så lang tid at rette den op.

Men for første gang i en lang årrække, kan vi se en reel mulighed for at skubbe befolkningsudviklingen i en gunstig retning og for alvor få taget hul på at adressere den store ubalance mellem kommunale indtægter og udgifter, der i alt for mange år har hæmmet vores muligheder for at levere det, der skal til, for at det gode liv kan leves på Lolland – også i fremtiden.

Det er vores ansvar at gribe den mulighed.

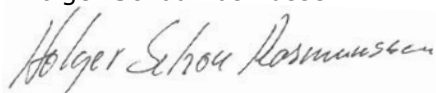
Det kræver, at vi træffer de beslutninger, der er nødvendige for, at den gode udvikling, der er i gang, kan fortsætte både i og udover vores byrådsperiode. Det kræver også en bred lokal accept af, at forandring er prisen for udvikling.

Det vi vil, kommer til at påvirke vores sted og vores liv markant. Mange vil opleve, at det samspil, de har haft med kommunen, bliver anderledes. Der vil ske store synlige forandringer på Lolland, og vi vil komme til at dele geografien med flere – både folk, der kommer hertil for at tage del i en rivende erhvervsudvikling, og turister, der nyder godt af en førsteklassesdestination på Lollands Sydkyst.

Med denne strategi beder vi borgerne i

Lolland Kommune om at gå positivt ind i og tage del i forandringerne. Der er ingen tvivl om, at det bliver udfordrende på mange niveauer. Men vi er heller ikke i tvivl om, at udfordringerne står mål med gevinsten: Et bæredygtigt og fremtidssikret Lolland – for dem, der vælger Lolland til.

Holger Schou Rasmussen

Borgmester

Udvikling af Lollands Sydkyst. Foto: Claus Kjær

En kommune – to virkeligheder

Lolland Kommune befinder sig i en paradoksal situation med fremgang og krise på samme tid.

På den ene side er kommunen på vej ind i en exceptionel erhvervsudvikling – på trods af stor usikkerhed i verden omkring os og udsigter til økonomisk recession de kommende år.

Femernbyggeriet er således for alvor gået ind i anlægsfasen. Over de kommende ca. 5 år afvikles anlægsarbejder for ca. 40 mia. kr. Så stor en investering har Lolland-Falster aldrig set før. Når byggeriet står færdigt, er der bogstavelig talt 10 minutter til det tyske marked.

Samtidig er der, i forlængelse af klimaloven med dens ambitiøse mål om en national 70 pct. CO²-reduktion i 2030, og energikrisen som følge af den russiske invasion af Ukraine i 2022, sat turbo på den grønne omstilling. Det har skabt en øget national og europæisk efterspørgsel efter grønne energiløsninger, der taler direkte ind i kommunens styrkeposition indenfor grøn energiproduktion.

Det giver medvind for erhvervsudvikling på Lolland, og den positive udvikling er allerede i gang. Lolland Kommune har de seneste år oplevet en massiv interesse for etablering af nye virksomheder i kommunen. Bl.a. et nyt grønt erhvervsliv er begyndt at spire frem. Med udgangen af 2022 var der således solgt anseelige arealer erhvervsjord med henblik på bl.a. etablering af PtX-anlæg.

Med den øgede økonomiske aktivitet og positive udvikling på erhvervsområdet følger en sjælden investorinteresse på boligmarkedet. Det har betydet, at der for første gang i mange år er opført nye boliger flere steder i kommunen.

På den anden side har særligt de sidste årtiers urbanisering og centralisering bevirket en udvikling i Lolland Kommune med markant fald i befolkningstal og en skæv befolkningssammensætning med relativt mange ældre, relativt mange udenfor arbejdsstyrken og relativt mange borgere med sociale og sundhedsmæssige udfordringer.

Udfordringerne er blevet forstærket af skæve flyttemønstre, og udviklingen har over en årrække udmøntet sig i en voldsomt trængt kommunal økonomi med en markant ubalance mellem kommunale udgifter og indtægter, der står i skærende kontrast til den buldrende økonomiske aktivitet i lokalsamfundet. Situationen ses bl.a. helt konkret i en kommunal bygningsmasse, der bærer præg af mange års efterslæb på vedligeholdelse.

Udligningssystemet kompenserer kun i et vist omfang for skævhederne, og årlige besparelser og forhandlinger om særtilskud har i mange år været helt nødvendige for at få enderne til at mødes. Sådan vil det fortsat være i de kommende år. Tilskuddene gør det muligt at bringe balance i økonomien fra år til år. De løser imidlertid ikke de strukturelle økonomiske problemer, der hæmmer kommunens muligheder for at levere og udvikle den kommunale velfærd, der er nødvendig for, at det gode liv kan leves – også på Lolland.

Det er helt afgørende for fremtiden, at Lolland Kommune i de kommende år lykkes med at skabe de nødvendige rammer for, at den positive erhvervsudvikling aktiveres til at bryde de negative udviklingsmønstre og den økonomiske ubalance og afhængighed af udligningssystem og særtilskud, som har præget egnen og kommunen i mange år.

Det er kommunens suverænt vigtigste opgave. Denne strategi er udgangspunktet for den opgave.

Visionen

– fra mulighed til virkelighed

Den langsigtede vision for Lolland Kommune er klar:

Vi vil omsætte de gunstige vilkår i tiden til varige arbejdspladser og bæredygtig bosætning. Målet er en balanceret befolkningssammensætning og kommunal økonomi som forudsætning for det gode liv på Lolland.

Strategiens logik

En kommunal økonomi i balance forudsætter, at befolkningens sammensætning påvirkes i en retning, hvor flere er i beskæftigelse, selvhjulpne og ved godt helbred. Med de kommende års gunstige vilkår for erhvervsudvikling på Lolland, tror vi på, at arbejdspladser er den centrale nøgle til en sådan udvikling.

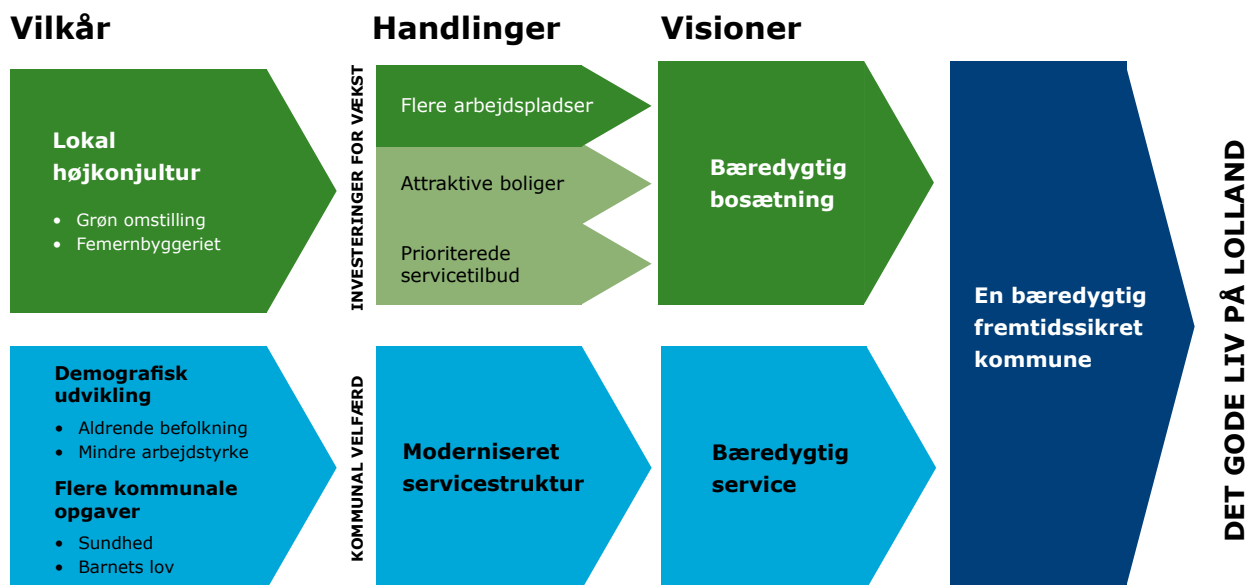
Der er således næppe tvivl om, at udbuddet af arbejdspladser er afgørende for bosætning. Det samme gælder attraktive boliger.

Begge dele er med til at afgøre, hvor folk vælger at slå sig ned og medvirker til at forme befolkningens sammensætning. Det rigtige udbud af såvel arbejdspladser som boliger kan fastholde og tiltrække borgere, der kan og vil bidrage til lokalsamfundet,

og dæmme op for flyttemønstre, der skævrider befolkningssammensætningen og dermed den kommunale økonomi.

Derfor vil Lolland Kommune arbejde for flere lokale arbejdspladser og attraktive boliger. Det adresseres i strategiens vækstspor, "Investeringer for vækst". I den henseende er plan- og udviklingsstrategien en vækststrategi.

Vi anerkender dog samtidig, at vækst alene ikke kan bringe os i mål. I lyset af de kapacitetsudfordringer, som den demografiske udvikling og udviklingen i kommunale opgaver skaber i fremtiden for danske kommuner generelt, er der også brug for at udfordre den eksisterende servicestruktur og sikre en kommunal service, der kan understøtte det gode liv på Lolland og tiltrække og fastholde borgere. Det adresseres i sporet "Kommunal velfærd".

Fremtidens Lolland

I 2035 ser Lolland Kommune helt anderledes ud.

Vi er lykkedes med at omsætte 2020'ernes store momentum til et nyt erhvervslandskab og et mangfoldigt og moderne arbejdsmarked med tusindvis af nye arbejdspladser.

En exceptionel erhvervsudvikling gør Lolland Kommune til et interessant tilbud til driftige borgere, der har lyst til at bidrage og være med i front, når det handler om at gøre en forskel og bygge op fra bunden.

Der er kommet flere borgere til – mange af dem fra udlandet.

Et stort internationalt miljø er blomstret op i vores lokalsamfund og giver nyt udsyn og perspektiv.

Befolkningssammensætningen er skubbet i en retning, hvor færre har brug for hjælp.

Samtidig har modige brud med vanetænkning ført til et moderniseret offentligt og privat serviceudbud.

Mange borgere oplever, at de kan klare langt det meste selv, og efterspørgslen efter kommunal service er nedadgående.

Det har langt om længe bragt den kommunale økonomi i balance og skabt rum til at lade politiske visioner være afgørende for, hvordan livet på Lolland hænger sammen – mere end økonomiens nødvendighed.

Udviklingen kan ses med det blotte øje. Selvom Lolland stadig først og fremmest er plads og ro, er vores landskaber mange steder ændret. Syd for Nakskov Havn er marker erstattet af industrialæg, der er arbejdsplads for mange borgere. De vindmøller, vi møder i landskabet, er blevet færre, men større, og traditionelle afgrøder er blevet erstattet af solcelleanlæg på flere marker. Flere steder er energitung industri vokset frem - fx varmekrævende væksthuse.

Erhvervsområderne i tilknytning til hovedbyerne og sydpå buldrer af aktivitet. Der er kommet mange nye virksomheder til, der har set en fordel i at placere sig i nærheden af den nye Femernforbindelse.

På Sydkysten blomstrer en moderne turistdestination, der kan måle sig med de bedste i Nordeuropa. Der er kommet nye hoteller og attraktioner til. Det skaber liv for både kommunens gæster og borgere. Flere steder langs kysten er der skudt nye sommerhuse op og gamle er blevet renoveret til moderne og tidssvarende huse, der indbyder til aktivitet også udenfor højsæsonen.

Trafikken over landegrænsen er blevet større og på begge sider er det blevet almindeligt at tage en smuttur over bæltet. Det tager trods alt kun knap 10 minutter.

Internationalt marked i Maribo. Foto: JP-Foto

Langsigtet udvikling i Lolland Kommune

Dens plan- og udviklingsstrategi er den femte af sin slags siden kommunesammenlægningen. Den står på skuldrene af forgængerne ved at fastholde en tosporet udviklingsindsats, en række planstrategiske principper og bymønsteret som de store hjørneflag for Lolland Kommunes langsigtede udvikling.

Udvikling i to spor

De to spor "Investeringer for vækst" og "Kommunal velfærd" afspejler tilpasning og udvikling som to samtidige bevægelser i Lolland Kommunes langsigtede udvikling. På den måde trækker strategien videre på tidligere strategiers dobbelthed, hvor Lolland Kommune fortsat skal tilpasse sig en udfordret demografisk og socioøkonomisk virkelighed, samtidig med, at der rettidigt investeres i det, som Lolland Kommune anser for nødvendigt for at kunne gribe de muligheder for vækst og udvikling, der gives os udefra.

Strategien bryder imidlertid også med tidligere plan- og udviklingsstrategier. Den beskæftiger sig således i mindre grad end forgængerne med det, vi gerne vil, og i større grad med det, der allerede er i gang – og tager mere afsæt i muligheder end i udfordringer. I praksis betyder det, at udviklingssporet har fået mere vægt.

Bymønster

En kommunes bymønster afspejler dels kommunal planlægning og dels borgernes og virksomheders adfærd og præferencer i forhold til fx bosætning og placering. Det overordnede bymønster er således både udtryk for kommunens ønsker i forhold til, hvor den primære by-, bolig- og erhvervsudvikling skal foregå, og for en faktisk udvikling foranlediget af kræfter udenfor kommunens kontrol.

I 2017 vedtog byrådet et bymønster med udgangspunkt i byernes størrelse, funktion og forventet udvikling samt de muligheder som etableringen af Femernforbindelsen giver.

Bymønsteret definerer Maribo og Nakskov som hovedbyer, Bandholm og Rødbyhavn som turismecentre, Holeby som erhvervscenter og omfatter desuden de tre oplandslandsbyer Horslunde, Søllested og Rødby. Dertil kommer en række landsbyer med vidt forskellig størrelse. Området Rødbyhavn, Holeby, Rødby er udpeget som udviklingsområde, da det er her, Femernbyggeriet har mest umiddelbar effekt. Bymønsteret prioriterer hovedbyerne ud fra tanken om, at hovedbyerne er vigtige dynamoer for udviklingen i kommunen som helhed.

Med udgangspunkt i et strategisk princip om, at den kommunale servicestruktur skal tilpasses befolkningsudvikling og bosætningsmønstre, er bymønsteret også rettesnor for udvikling og tilpasning af kommunens serviceudbud.

I udgangspunktet skal hovedbyerne kunne opfylde borgernes daglige behov for daginstitutioner, skoler, ungdomsuddannelser og ældrepleje. Her kan man forvente at finde alle de servicefunktioner og kulturtilbud, som kommunen kan tilbyde både indenfor privat og offentlig service.

Oplandslandsbyerne er primært bolig- og institutionsbyer, der kan tilbyde borgerne at få dækket basale behov for at kunne få en families hverdag til at fungere. Det konkrete udbud af kommunal service i oplandslandsbyerne afspejler og tilpasses løbende til det enkelte områdes demografiske udvikling og varierer således mellem de enkelte oplandslandsbyer og over tid. Oplandslandsbyerne servicere, som navnet indikerer, udover landsbyens egne borgere også borgerne i et tilhørende opland.

Landdistrikterne og småøerne er en ressource for Lolland. Landbrug, fødevarer og turisme er helt centrale for egnens fremtid, og landdistrikterne og øerne tilbyder attraktive muligheder for bosætning for borgere, der prioriterer livet på landet højere end nærhed til butikker og kommunale institutioner og tilbud. Lolland Kommune vil arbejde for en balanceret udvikling af natur, energianlæg og beboelse i landdistrikterne. Udviklingen i landdistrikterne og på småøerne tager afsæt i områdernes lokale initiativer, og Lolland Kommune vil understøtte, at aktive borgere kan drive udviklingen af deres lokalområde så langt, som de ønsker. Der ses allerede flere gode eksempler på lokale initiativer drevet af fx borgerforeninger. Endelig vil kommunen følge udviklingen i de fire etablerede landsbyklynger.

Der er ingen tvivl om, at udviklingen de kommende år har potentiale til markant at ændre kommunens udviklingsbetingelser for turisme, erhverv og bosætning. Det er dog stadig meget usikkert, hvordan forskellige dele af geografien vil blive påvirket. Derfor fastholder byrådet med denne strategi bymønsteret fra 2017.

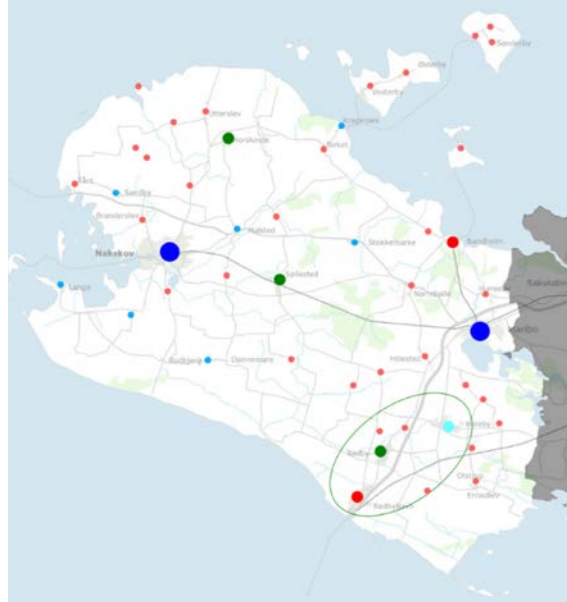
Der er dog næppe tvivl om, at der i takt med den konkrete udmøntning af de kommende års forventede udvikling, vil være behov for at overveje bymønsteret. Det gælder fx den indbyrdes rollefordeling mellem Holeby, Rødby og Rødbyhavn og byernes rolle i det samlede byhierarki samt hovedbyernes indbyrdes roller i forhold til bosætning og erhvervsudvikling.

Principper for langsigtet udvikling

Fire overordnede principper for udvikling hjælper med at fastholde Lolland Kommunes dobbelte fokus på tilpasning og udvikling i dagligdagen:

1. overordnet planlægning har som udgangspunkt et 10-årigt perspektiv,
2. indsatser der styrker kommunens strukturelle vilkår opprioriteres,
3. servicestrukturen tilpasses befolkningsudvikling og bosætningsmønstre og
4. kommunens service skal styrke borgernes selvhjulpethed og selvforlørgelse.

Det overordnede bymønster i Lolland Kommune

Fokusområde: Investeringer for vækst

Et levende erhvervsliv med mange arbejdspladser er en grundsten til lokal velstand både for den enkelte og for kommunen samlet set. En positiv erhvervsudvikling skaber råderum for kommunen til at levere og udvikle de kommunale tilbud, som borgerne efterspørger fx på skole- og ældreområdet.

Flere arbejdspladser

I sidste ende afhænger udbuddet af private arbejdspladser i Lolland Kommune af de enkelte virksomheders vilkår for udvikling og deres lyst til at placere sig i vores geografi.

Lolland Kommune har gennem en årrække arbejdet målrettet på at tiltrække nye virksomheder og fastholde dem, der allerede er her, ved at skabe gode rammer for erhvervsvirksomhed lokalt. Målet er et varieret og robust erhvervsliv med både store og små virksomheder og iværksættere.

Lolland Kommune har de seneste år oplevet en massiv interesse for etablering af nye virksomheder i kommunen bl.a. i tilknytning til Maribo Erhvervspark og omkring Stensø i Nakskov. Udenfor de to hovedbyer findes der tillige større erhvervsarealer i Holeby, Rødby og Rødbyhavn.

Generel erhvervsudvikling

Den generelle erhvervsudvikling varetages i en ambitiøs erhvervsfremmeindsats i samarbejde med Guldborgsund Kommune.

Lolland Kommune samarbejder desuden regionalt på begge sider af Femern Bælt og Storebælt og er opsøgende på strategiske partnerskaber indenfor vores styrkepositioner - fx samarbejder, der understøtter kommunens satsning på grøn erhvervsudvikling.

Produktionserhvervet som helhed rummer mange af de private arbejdspladser i Lolland Kommune, og landbruget spiller fortsat en betydningsfuld rolle for beskæftigelsen på

Lolland-Falster både direkte og i kraft af afledte jobs i sukker- og frøproduktion.

Derfor har kommunens indsatser i den generelle erhvervsudvikling i mange år handlet om rammebetingelser for produktionsvirksomheder og landbrug, men også om turisme.

I de kommende år vil den generelle erhvervsudvikling prioritere indsatser, der bygger videre på den positive erhvervsudvikling og øgede interesse for virksomhedsplaceringer, som kommunen har oplevet i forlængelse af Femernbyggeriet.

Der vil således være fokus på den fortsatte udvikling af Maribo Erhvervspark med henblik på at tiltrække virksomheder, der kan se en fordel i en bynær placering tæt på Femern, og at fastholde den elementfabrik, der opføres i tilknytning til Femernbyggeriet, og som allerede inden beslutning om fabrikens fremtid har skabt øget erhvervsmæssig interesse for Rødbyhavn.

Målet er 500-1000 nye arbejdspladser på elementfabrikken og implementering af de sidste faser af erhvervsparken med i alt knap 44 hk grundareal.

Samtidig vil kommunen fortsat fastholde et fokus på udviklingen af de eksisterende virksomheder og private arbejdspladser, hvoraf en stor del ligger i Nakskov.

I forhold til den generelle erhvervsudvikling på Lolland er en opgradering af den statslige rute 9 til motortrafikvej og en fremskudt færgehavn ved Tårs fortsat højt prioriterede infrastrukturprojekter for Lolland Kommune. En opgradering af hele rute 9 vil styrke mobiliteten på erhvervs- og arbejdsmarkedet på tværs af hele Fyn og Lolland-Falster. I regeringens Infrastrukturplan 2035 er der afsat 311 mio. kr. til udbygning af Rute 9.

Permanentgørelse af elementfabrikken i Rødbyhavn

Lolland Kommune er blevet tiltagende opmærksom på elementfabrikken som et projekt, der kan skabe lokal værdi. Faciliteterne vurderes at være velegnede både til produktion af elementer til nye infrastrukturprojekter og til produktion til offshore-industrien. Fabrikken har potentiale til at blive en af Lolland-Falsters største virksomheder. I juni 2021 kom Lolland Kommune et skridt nærmere bevarelse af elementfabrikken. Det skete da et flertal i Folketinget indgik politisk aftale om "Danmark fremad – infrastrukturplan 2035". I aftalen lægges der op til, at regeringen vil arbejde aktivt for at bevare den kommende elementfabrik i Rødbyhavn.

Maribo Erhvervspark

Maribo Erhvervspark ved motorvejsafkørsel 48 er en af hjørnestenene i kommunens arbejde for vækst og udvikling. Erhvervsparken blev indviet i 2019, og med udgangen af 2022 var der stort set udsolgt af første etapes i alt 111.000 byggbare m² grundarealer.

Erhvervsparken har den konkurrencefordel i forhold til andre motorvejsnære erhvervsarealer, at den også er bynær og har en placering kun 20 min. fra den tyske grænse, når Femernforbindelsen åbner i 2029. Erhvervsarealerne har således potentiale til at tiltrække både danske og internationale virksomheder.

Nyt grønt erhvervsliv

Lolland Kommune kan og vil bidrage til den globale og nationale klima- og energidagsorden, men ikke som passiv leverandør af grøn energi til byerne. For Lolland er grøn omstilling først og fremmest en vækststrategi og et afgørende redskab til at opnå en bæredygtig kommune, hvor det gode liv kan leves også på lang sigt.

Ambitionen er et helt nyt erhvervsliv på Lolland, hvor grøn strøm, der produceres lokalt også bruges lokalt til at drive en symbiose af energitunge og energiproducerende virksomheder med det til fælles, at de går foran i den grønne omstilling og skaber lokale arbejdspladser.

Med en produktion af grøn strøm, der er otte gange større end eget forbrug og en

grøn infrastruktur, der er styrket betragteligt gennem de seneste år, er Lolland Kommune godt rustet til at realisere den ambition.

Målet er, at der de næste 10 år skabes min. 50-100 arbejdspladser årligt, som er direkte eller indirekte afledt af etablering af virksomheder, der er knyttet til grøn energiproduktion.

Det bliver helt afgørende for den videre udvikling af et nyt, grønt erhvervsliv at kunne tiltrække mange flere virksomheder i hele værdikæden for grøn energi og at kunne fastholde eksisterende virksomheder med grønne ambitioner og potentialer.

Både Lolland Kommune og erhvervsfremmeorganisationen Business Lolland-Falster vil derfor i de kommende år prioritere indsæt-

sen med at tiltrække og fastholde virksomheder, der kan se en fordel i produktion og/eller udnyttelse af grøn energi eller i servering af sådanne virksomheder.

Det kræver en stærk føling med det, som virksomhederne efterspørger – også på lidt længere sigt. Det bliver bl.a. afgørende, at den lokale grønne energiproduktion kan følge trit med virksomhedernes behov for grøn strøm, og at den grønne infrastruktur er tilstrækkelig. Det bliver også afgørende, at der er tilstrækkelig trafik infrastruktur og erhvervsarealer i tilknytning hertil.

For at understøtte tiltrækning og fastholdelse af grønne virksomheder vil der konkret være fokus på følgende indsatser:

Markant udbygning af VE-produktionen

En væsentlig forudsætning for et nyt, grønt erhvervsliv er, at Lolland Kommune har en tilstrækkelig produktion af grøn strøm fx til drift af PtX-anlæg. Lolland vil i de kommende år fortsætte den målrettede indsats med at øge VE-produktionen både fra vind og sol. Det kræver fokus på planlægning og dialog med de borgere, hvis hverdag bliver påvirket af, at en større del af Lollands arealer i fremtiden kommer til at rumme vindmøller og solceller.

Fremtidssikring af Nakskov Havn

Lolland Kommune ser Nakskov Havn som et afgørende element i realiseringen af et nyt, grønt erhvervsliv. De investeringer, der allerede i de senere år er foretaget i havnen, udgør en hjørnesteen for kommunens arbejde med vækst og udvikling. Investeringerne ruste havnen til en strukturudvikling med færre, men større enheder hos kunder på land og skibsstørrelser til vands og til at være en aktiv del af en grøn erhvervsudvikling og understøtte en grøn klynge omkring PtX, CCS og anden biobaseret industri.

Lolland Kommune vil de kommende år fortsat prioritere store investeringer i havnen med henblik på videreudvikling og etablering af havnenære områder, der understøtter en grøn erhvervsudvikling og til traditionelle havnerelaterede erhverv.

Målet er en aktiv grøn havn med 1000+ arbejdspladser baseret på bl.a. energiproducerende virksomheder og grøn bioindustri.

Turisme

Kystturismen i Danmark og på Lolland-Falster er i markant vækst. Målt i antal overnatninger er Lolland-Falster den største kystturismedestination øst for Storebælt. I 2022 stod Lolland Kommune for ca. 1 mio. af områdets overnatninger.

Turismen skaber flere jobs og mere indtjening på Lolland-Falster end andre steder i landet. Det betyder, at turismen rummer et særligt potentiale for vækst i Lolland Kommune, og at turismeområdet er et godt sted at arbejde med, når det handler om at skabe lokal omsætning og arbejdspladser.

Der vil derfor i de kommende år fortsat være fokus på at udvikle turismen i Lolland Kommune med afsæt i nedenstående indsatser.

Lollands Sydkyst

Særligt den lollandske sydkyst rummer et enormt uudnyttet potentiale for turisme. Kombinationen af sydvendt kyst, uudnyttede arealer til ny overnatningskapacitet og det helt unikke potentiale i det nye forland, der skyder frem vest for Rødbyhavn i forbindelse med byggeriet af Femern, giver nye muligheder for at udvikle en turistdestination med oplevelser og tilbud af høj kvalitet.

Byrådet vedtog i 2022 en strategisk-fysisk udviklingsplan, der danner rammen for den samlede indsats med at realisere sydkysten

som en moderne og tidssvarende turistdestination, der kan tiltrække gæster fra Danmark og Nordeuropa.

Interessen for at investere i området er vokset væsentligt i kølvandet på den endelige beslutning om at igangsætte Femernbyggeriet, og der er allerede tiltrukket konkrete investeringer gennem de seneste år.

Lolland Kommune tror på, at sydkysten rummer forudsætningerne for at nå samme antal overnatninger som de største destinationer på den jyske vestkyst og dermed skabe tusindvis af arbejdspladser indenfor turisme.

Derfor vil kommunens arbejde med turismeudvikling i de kommende år være koncentreret om sydkysten med fokus på en aktiv og imødekomende dialog med potentielle investorer og på at skabe rammerne for fremtidige investeringer i overnatningskapacitet og attraktioner. Det skal bl.a. ske gen-

nem fysisk planlægning, sikring af nødvendig infrastruktur og styrkelse af områdets samlede attraktivitet f.eks. gennem adgang til naturområder af høj kvalitet og større kommercielle attraktioner.

Hertil kommer en prioriteret indsats med udgangspunkt i kommunens knap 4.000 sommerhuse. En stor del af disse har ikke en kommerciel standard til udlejning, og det vil indgå i den samlede turismeindsats at vurdere behovet og mulighederne for at sætte en del af dem kommercielt i spil som led i at øge overnatningskapaciteten.

Det overordnede mål er at skabe en bæredygtig turistdestination i international liga. Konkret sigtes der mod 1,4 mio. overnatninger og 2000 turismearbejdspladser i Lolland Kommune i 2030.

Nationale, grønne ambitioner

Et bredt flertal i Folketinget offentliggjorde i sommeren 2022 en ambition om at gøre Danmark til et grønt kraftværk for hele Europa. Målet er bl.a. at skabe rammerne for en fordobling af den samlede elproduktion fra landvind og solenergi frem mod 2030. Folketingets aftalepartier har en erklæret målsætning om etablering af 10-15 store energiparker på land fordelt over hele landet.

Styrket grøn infrastruktur

Regeringens beslutning i 2022 om at etablere en gasledning til Lolland-Falster, der kan transportere biogas til Sjælland, har markant styrket egnens grønne infrastruktur. Det samme har Lolland Kommunes udpegning i 2022 som ét blandt relativt få steder i landet, der kan tilbyde muligheder for CO²-lagring. Det åbner op for en helt ny rolle til Lolland i en samlet national CO²-infrastruktur. Også beslutninger på lokalt niveau, bl.a. om etablering af stenlager ved Rødbyhavn og et biogasanlæg i Abed, har medvirket til at styrke den grønne infrastruktur.

Attraktive boliger

Det er ikke givet, at en vækst i antallet af arbejdspladser påvirker befolkningssammensætningen og dermed økonomien i en kommune i gunstig retning. Det kræver, at en del af de borgere, der tager de nye jobs, også vælger at slå sig ned – og blive skatteborgere – i kommunen og ikke fx i nabokommunen.

Lolland Kommune har arbejdet med boligudvikling som en vej til at påvirke befolkningssammensætningen i mange år. Der har længe været fokus på at dæmme op for en uhensigtsmæssig tilflytning, men gennem de seneste år er der kommet stigende opmærksomhed på boligudvikling som et redskab til tiltrækning af arbejdskraft og bosætning.

Indsatser har på den ene side omfattet nybyggeri og omdannelse af eksisterende boliger og på den anden side at fjerne utidsvarende overskudsboliger. Hertil kommer strategiske indsatser til løft af konkrete byrum og bydele.

Den overordnede ramme for arbejdet med boligudvikling er bymønsteret. Det betyder som udgangspunkt, at investeringer i by- og boligudvikling prioriteres til hovedbyerne og i udviklingsområdet.

Nybyggeri

De sidste års landsdækkende boligboom med stigende efterspørgsel på boliger er også kommet til Lolland og forventes at kunne fastholdes i de kommende år på grund af den økonomiske aktivitet, som følger med Femernbyggeriet.

Den gunstige situation giver gode muligheder for at arbejde mod et tidssvarende boligudbud, der både kan imødekomme eksisterende borgers efterspørgsel på boliger, men også understøtte bosætning af nye borgere. Begge dele skal bl.a. medvirke til

at sikre eksisterende og kommende virksomheder den nødvendige arbejdskraft.

Inden for de sidste år har der været stigende efterspørgsel på ejer- og lejeboliger, familieboliger og seniorbofælleskaber, særligt i Nakskov og Maribo. Efterspørgslen er geografisk sammenfaldende med de områder, der har været størst investorinteresse for. Det har begge steder mundet ud i konkrete nybyggerier, salg af parcelhusgrunde og salg af større områder til investorer til bl.a. seniorbofælleskaber og etageejendomme.

Lolland Kommune vil de kommende år intensivere indsatserne for at udvikle eksisterende boliger og udnytte de aktuelle muligheder for nybyggeri bl.a. gennem en positiv dialog med interesserede investorer, sikring af nødvendige boligudlæg og aktiv opsøgning af investeringer. Samtidig vil kommunen udforske behovet for helt nye boligområder og bydele som målrettede tilbud til nye borgere.

Målet er, at der de kommende 10 år årligt skal opføres 50-100 nye kvalitetsboliger i kommunen.

Nedrivning og omdannelse af boliger

Det primære sigte med udviklingen af boligmassen i Lolland Kommune har længe været at opnå et boligudbud, der aktivt medvirker til at håndtere den uhensigtsmæssige befolkningssammensætning, der er opstået over en årrække. Det er en udvikling, der bl.a. har været drevet af en markedsudvikling med mange meget billige boliger på Lolland og uhensigtsmæssige flyttemønstre til følge.

Indsatser har således fokuseret på at dæmme op for en uhensigtsmæssig tilflytning. Det har i mange år været prioriteret at fjerne utidssvarende overskudsboliger og omdanne eksisterende byggeri. Lolland Kommune vil fastholde en prioritering af

Mariboligerne - seniorbofællesskab. Foto: Claus Kjær

byfornyelsesmidler til oprydning i den dårligste del af boligmassen, og den almene sektor skal tilpasses gennem renovering og nedbygning.

Målet er, at der de kommende 10 år årligt skal fjernes 100 overflødige og sundhedsskadelige boliger i Lolland Kommune.

Udvikling af attraktive byrum

Attraktive boliger handler også om de omgivelser, som boligerne er placeret i.

Lolland Kommune har i en årrække prioriteret den fysiske udvikling af hovedbyerne.

Nakskov har gennem flere år været genstand for forskellige indsatser med henblik på at forbedre byrum og det fysiske miljø. Senest er der i initiativet Nakskov 2030 afsat 150 mio. kr. til at styrke Nakskov som en by med et attraktivt natur-, fritids- og byliv. Initiativet har fokus på bymidten, havnen samt Hestehoved og fjorden og flere projekter er allerede gennemført eller igangsat.

I perioden 2014-2022 blev der gennemført

en områdefornyelse i Maribo med det formål at styrke byens kvaliteter. Indsatsen havde bl.a. fokus på at binde byens centrum sammen med den natur, der omkranser Maribo, og den kulturhistorie, der er en integreret del af byen.

I tilgift til indsatserne i hovedbyerne, er der også igangsat en byfornyelse i Rødby med udgangspunkt i byens hovedgade, Østergade.

I årene, der kommer, vil Lolland Kommune prioritere store strategiske byudviklingsinitiativer, der kan understøtte udviklingen af primært hovedbyerne til attraktive bosteder, men også Rødby i lyset af den positive erhvervsudvikling, der forventes i området.

De lollandske byer er præget af rige kulturmiljøer og bygningskultur med mange bevaringsværdige bygninger, som bidrager med en stærk historisk identitet til en række bymiljøer. Det fremtidige arbejde med byudvikling vil sigte mod at balancere hensynet til de særlige stedsspecifikke kvaliteter i de enkelte byområder med passende lydhørhed overfor investorerens ønsker og behov i konkrete byudviklingsprojekter.

Fokusområde: Kommunal velfærd

Der er mange faktorer, der spiller ind på den enkeltes oplevelse af et godt liv. Den kommunale velfærd er én af dem.

Ingen borgere i Danmark kan gå gennem livet uden at være i kontakt med kommunens medarbejdere og uden at blive påvirket af de beslutninger, som træffes på rådhuset. Det er i sidste ende borgerne, der mærker de konkrete resultater og konsekvenser, hvad enten det handler om vejene, der køres på, børnenes skoledage, rengøringen hjemme hos en ældre pårørende eller de boliger og haver, der nogle gange oversvømmes.

Den borgernære service påvirker dagligdagen og oplevelsen af kommunen som et godt eller mindre godt sted at være.

I en kommune som Lolland er det langt hen ad vejen en meget trængt kommunal økonomi og kommunale faciliteter, der mange steder nærmer sig en udløbsdato, der afgør, hvordan den borgernære service er og skal være.

Det hæmmer mulighederne for at levere og udvikle den kommunale velfærd, som borgerne efterspørger, og som byrådet ønsker, men ændrer ikke ved kommunens grundlæggende ambition om til hver en tid at bruge de midler, der trods alt er til rådighed for kommunal velfærd, bedst muligt. Det handler bl.a. om en løbende opmærksomhed på at sikre de rette kompetencer i de kommunale tilbud, hvad enten det handler om at tiltrække nye medarbejdere eller fastholde dem, der allerede er her.

Et godt liv på Lolland

Et godt liv handler bl.a. om at kunne leve på egne præmisser og om oplevelsen af, at det er muligt at skabe den hverdag for sig selv og sine, som man drømmer om.

Lolland Kommune ønsker at støtte borgerne i at realisere netop det hverdagsliv,

som den enkelte behøver, for at være den bedste version af sig selv. Ambitionen er en rummelig kommune, hvor der er plads til, at borgerne kan udfolde sig, være aktive og trives på den måde, der er rigtig for den enkelte, og hvor der er plads til selv at udvikle de fællesskaber, som er relevante for en.

Det gode fritidsliv

Et aktivt fritidsliv er en væsentlig brik i et godt liv for mange. Her er der mulighed for at dyrke en passion og en identitet, der er vigtig for, at man føler sig som et helt menneske og som sig selv.

I Lolland Kommune bidrager et aktivt og rigt foreningsliv og gode lokale kulturinstitutioner til at skabe rammerne om et mangfoldigt fritidsliv. Uge efter uge og år efter år tilbyder de tilsammen aktiviteter, oplevelser og samlingssteder, hvor mange forskellige borgere mødes og deler sig selv og deres interesser med hinanden. Både de frivillige foreninger og det lokale kulturliv er afgørende for borgernes muligheder for fysisk udfoldelse, naturoplevelser og møder med kultur – hvad enten det er som deltager eller iagttaget.

Lolland Kommune ser en vigtig opgave i at skabe de bedste rammer for udfoldelsen af et fritidsliv, som gør den enkelte borger i stand til at forfølge sine interesser og passioner og leve det hverdagsliv, de ønsker. Det gælder uanset om det handler om håndbold, lokalhistorie, fiskeri, teater, musik eller noget helt andet.

Lolland Kommune ønsker, at borgerne oplever, at det er nemt at sætte ting i gang og har fokus på at tilvejebringe rammer om fritidslivet, som borgerne selv kan udfylde på den måde, der giver mest mening. Samtidig ønsker kommunen at understøtte den lokale tilgængelighed af kulturelle oplevelser som supplement til det udbud, der kendetegner de større byer.

Fokus på folkeskolen

Læring er nøglen til uddannelse og giver frihed til at vælge det arbejdsliv, der passer bedst til det liv, man ønsker. For mange er folkeskolen et vigtigt skridt på vejen.

I Lolland Kommune er folkeskolen presset fra mange sider – bl.a. af en fremtid med markant færre børn og slidte fysiske faciliteter. Alligevel er det kommunens ambition, at folkeskolen med dens brede fællesskaber skal være det naturlige førstevalg for kommunens forældre. Det kræver en prioritering af indsatser på skoleområdet, der sikrer kvalitet i læringsmiljøerne både i forhold til det faglige indhold og rammerne omkring det, og som imødekommer eksisterende og kommende borgeres behov.

I 2022 blev landets første internationale folkeskole etableret i Lolland Kommune. Det har skabt et nyt læringsmiljø af høj kvalitet, der både tiltrækker danske elever med lyst til en international skoleprofil og udenlandske medarbejdere fx på Femernbyggeriet, der ønsker at bosætte sig lokalt med familien. Den internationale folkeskole er et eksempel på, hvordan Lolland Kommune til trods for vanskelige grundvilkår formår at forny folkeskolen.

De kommende år vil byrådet prioritere en bredere indsats med at forme fremtidens folkeskole. Indsatsen er sat i gang i slutningen af 2022 og skal fastholde et udviklingsorienteret fokus på den langsigtede udvikling på folkeskoleområdet med henblik på at sikre det bedst mulige folkeskoletilbud inden for de rammer, kommunen virker under – også i fremtiden.

Grundskolen skal helst være det første af flere skridt på et ungt menneskes uddannelses- og karrierevej. Det er derfor vigtigt, at der er gode muligheder for at tage næste skridt lokalt. Lolland Kommune kan ikke selv bestemme, hvordan udbuddet af ung-

domsuddannelser på tværs af geografien er og udvikler sig, men kommunen kan og vil arbejde for at fastholde og styrke de eksisterende uddannelser.

Fremtidens ældrepleje

Befolkningen i Lolland Kommune hører til blandt landets ældste, og ligesom i resten af landet går udviklingen i retning af relativt flere ældre i årene, der kommer. Sammen med udbygningen af det nære sundhedsvæsen, hvor kommunerne overtager flere opgaver fra regionen, betyder det et særligt udgiftspres på ældreområdet og et akut behov for at gentænke den kommunale velfærd i forhold til de ældre borgere.

På ældreområdet vedtog byrådet i 2022 en plejeboligstrategi som udgangspunkt for at udvikle og tilpasse tilbudsstrukturen for plejeboliger. Formålet er at gøre rammerne om beboernes liv mere tidssvarende og befordrende for faglig udvikling på medarbejdersiden, end de er i dag, og tilpasse kapaciteten på området, så kommunens økonomi ikke belastes af udgifter til tomme boliger.

Plejeboligstrategien er et eksempel på, hvordan Lolland Kommune ønsker at arbejde med den kommunale velfærd ved at tilpasse eksisterende strukturer og faciliteter for at skabe råderum til at udvikle en mere tidssvarende borgernær service.

Kommunen vil samtidig fastholde et fokus på mulighederne for at integrere velfærdsteknologiske løsninger i ældreplejen – både af hensyn til kvalitet i servicen, ressourceoptimering og arbejdsmiljø.

Ny servicestruktur

På trods af kommunens økonomiske udfordringer, formår medarbejderne i Lolland Kommune gennem professionalisme og et højt kompetenceniveau fortsat at opretholde et landsgennemsnitligt serviceniveau.

Der er dog ingen tvivl om, at det bliver markant vanskeligere i de kommende år, både i lyset af den generelle demografiske udvikling med flere ældre og færre erhvervsaktive og udsigten til flere kommunale opgaver bl.a. på sundhedsområdet.

Udviklingen udfordrer alle kommuners muligheder for at levere en tidssvarende og tilstrækkelige borgernær service, men rammer særligt hårdt i de kommuner, der har de ældste befolkninger, og relativt mange borgere med sociale og sundhedsmæssige udfordringer. Begge dele gælder for Lolland Kommune.

Derfor vil en løbende og konsekvent tilpasning af serviceudbuddet fortsat være en væsentlig indsats i Lolland Kommunes langsigtede udviklingsarbejde. I årene, der kommer, vil en tilpasningsindsats dog ikke kunne stå alene. Hvis Lolland Kommune skal kunne opretholde et tidssvarende og tilstrækkeligt servicetilbud til borgerne, kræver det en mere gennemgribende omstilling af den kommunale velfærd.

Modernisering af servicestrukturen

Derfor er der sat gang i en storstilet indsats,

der skal modernisere servicestrukturen og finde løsninger på, hvordan der kan og skal leveres service i fremtiden.

Indsatsen tager udgangspunkt i princippet om, at kommunens service skal styrke borgernes selvhjulpethed og selvforsørgelse.

Indsatsen går på tværs af alle kommunens driftsområder og arbejder med servicestruktur, servicedesign og serviceniveauer. Med andre ord er alt i spil: Den geografiske tilgængelighed af service, den måde service udbydes på og indholdet i de enkelte tilbud. Endelig skal der ses på, hvordan private og offentlige serviceudbud i kombination kan sikre en tilstrækkelig service, og hvordan nye teknologier og virtuelle løsninger kan bidrage til nye løsninger.

Målet er at fastholde et tidssvarende og tilstrækkeligt serviceudbud til de borgere, der har mest brug for støtte, og på sigt at reducere den samlede efterspørgsel på service i en befolkning med ændrede forventninger til kommunen og ændrede kompetencer, fx på det digitale område.

Folkeskole på Lolland. Foto: Ingrid Riis

Strategiens plads i styringshierakiet

Nakskov Havn. Foto: Lolland Kommune

Strategiens plads i styringshierakiet

Plan- og udviklingsstrategien er det øverste politiske og strategiske styringsredskab i kommunen. Den angiver byrådets samlede vision for Lolland og sætter retningen for de næste 10 års udvikling.

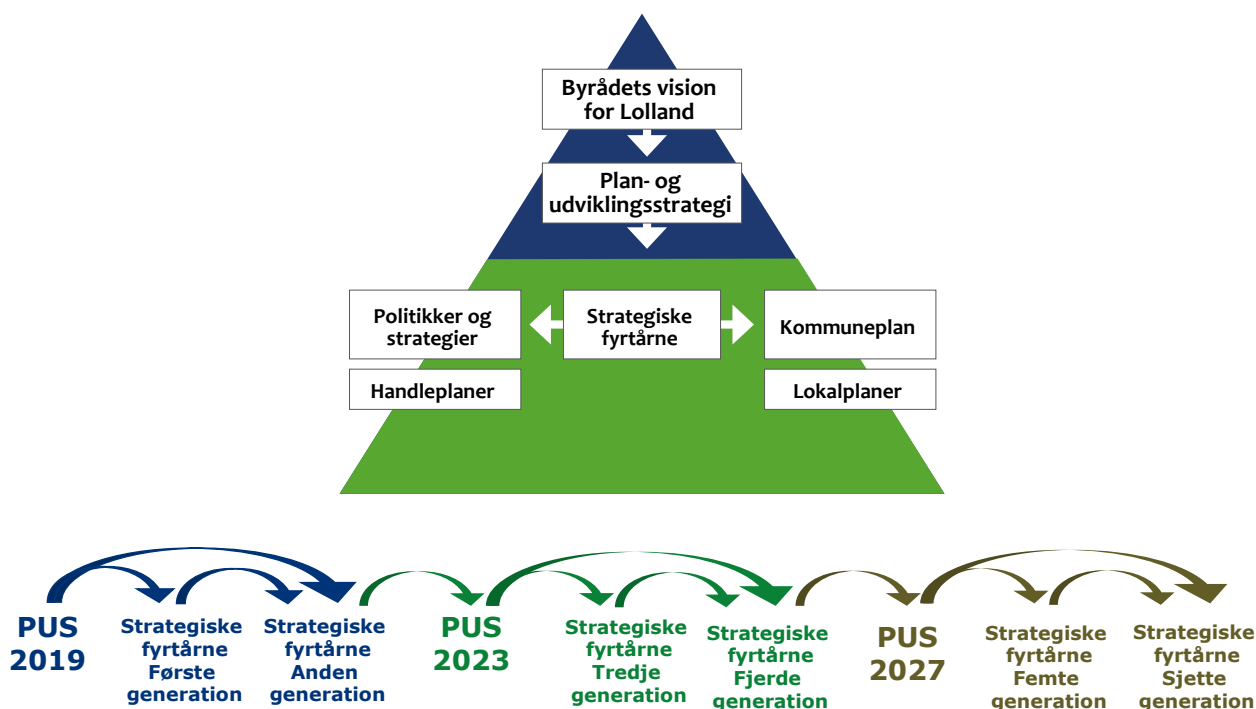
Den typisk ret omfattende strategi omsættes i Lolland Kommune til en række strategiske fyrtårne, der hjælper med at prioritere og holde fokus på områder og indsatser, som er særligt vigtige i kommunens bestræbelser på at realisere plan- og udviklingsstrategiens vision for kommunen.

Fyrtårnene er en dynamisk måde at arbejde med den gældende strategi på, og de fungerer samtidig som en bro mellem den afgående og kommende plan- og udviklingsstrategi. I løbet af planperioden tager byrådet løbende stilling til fyrtårnenes fortsatte relevans i forhold til at udmønte deres visioner, som udtrykt i plan- og udviklingsstrategien. Den samlede fyrtårnsportefølje ændrer sig således hen over perioden, hvor nogle fyrtårne udgår, enten fordi de indsatser, de

omfatter, overgår til driften, eller fordi de har en naturlig afslutning. Andre kommer til. På den måde sikres det, at det politiske fokus hele tiden holdes dér, hvor det er mest nyttigt i den givne kontekst i forhold til at realisere byrådets visioner.

Plan- og udviklingsstrategien og de afledte fyrtårne er rammesættende og dermed helt centrale for kommunens øvrige politikker, strategier og handleplaner og for den fysiske planlægning med kommuneplan, lokalplaner mv.

FN's verdensmål indeholder mål for sociale, økonomiske og miljømæssige områder, der skal drive den globale udvikling i en mere bæredygtig retning. Lolland Kommune har en ambition om at gøre en forskel lokalt, der gavner globalt. Verdensmålene udtrykker en forståelsesramme, som Lolland Kommune inddrager i politikker, sektorplaner, beslutninger mv, hvor det er relevant.

Lollands Sydkyst. Foto: Claus Kjær

Baggrundsanalyse

Baggrundsanalyse

Lolland Kommune er en del af produktionsdanmark. Med 886 km² er det landets 12. største kommune. De store arealer rummer jorde med nogle af landets højeste boniteter, og det skaber gode forudsætninger for landbrug. Produktionsvirksomhederne nyder godt af mange borgere med en erhvervsfaglig uddannelse. Et aktivt foreningsliv skaber rammerne for et godt fritidsliv og er med til at gøre Lolland til et godt sted at bo.

Placeret centralt mellem Skandinavien og Vesteuropa med umiddelbar nærhed til Tyskland og resten af det europæiske marked, er der allerede i dag stor aktivitet på tværs af landegrænsen. Lolland har en større andel af turister fra Tyskland end resten af landet, og mange virksomheder orienterer sig i stigende grad internationalt. Når Femernforbindelsen er færdig, vil Lolland ligge halvvejs mellem København og Hamborg målt i rejsetid.

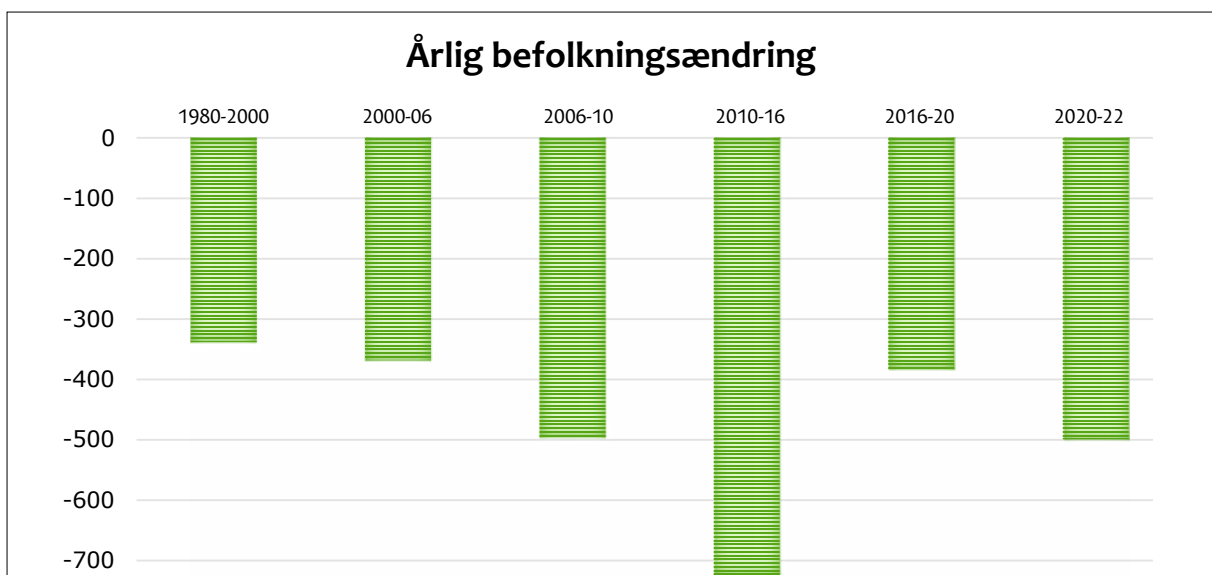
I Danmark er Lolland Kommune betragtet som en "yderkommune", og afstanden til hovedstaden har været afgørende for egnens udvikling.

Befolkning

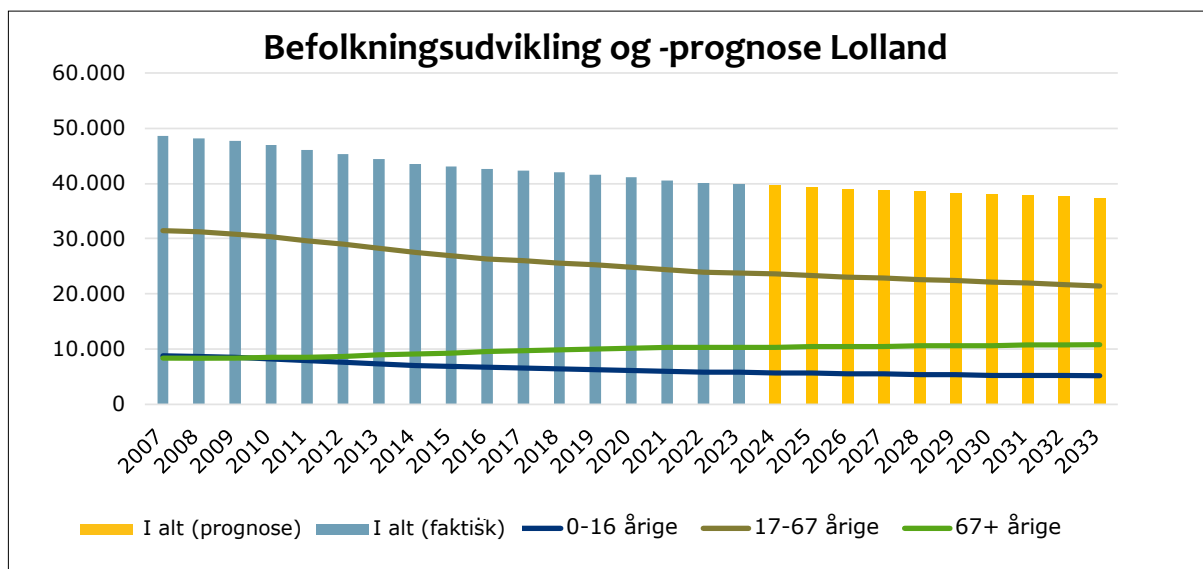
Udvikling i befolkningstal

Lolland Kommune har historisk oplevet en markant befolkningstilbagegang. Fra 1980 til 2022 har kommunen mistet omkring 17.000 borgere svarende til 30 pct. af befolkningen. Det er en udvikling, der har stået på siden 1950'erne med varierende hastighed. Det er gået særligt stærkt i perioder med generel økonomisk krise og store tab af lokale arbejdspladser. Den største tilbagegang var i forbindelse med finanskrisen, men den er fortsat meget stor.

1. januar 2023 havde Lolland Kommune 39.921 indbyggere. Det er en tilbagegang på knap 190 i forhold til året før. Det er en noget mindre tilbagegang end den, der sås fra 1. januar 2021 til 1. januar 2022 på lige over 430 indbyggere. Årsagen skal formentlig findes i aktiviteten omkring Femernbyggeriet. Udviklingen underbygger en forventning om, at aktiviteteten omkring Femern ikke vil formå at stoppe befolkningstilbagegangen, men dog opbremse den markant. Udviklingen med befolkningstilbagegang forventes at fortsætte i årene frem på trods af den aktivitet, som Femernbyggeriet fører med sig – dog væsentligt opbremset i forhold til tidligere.

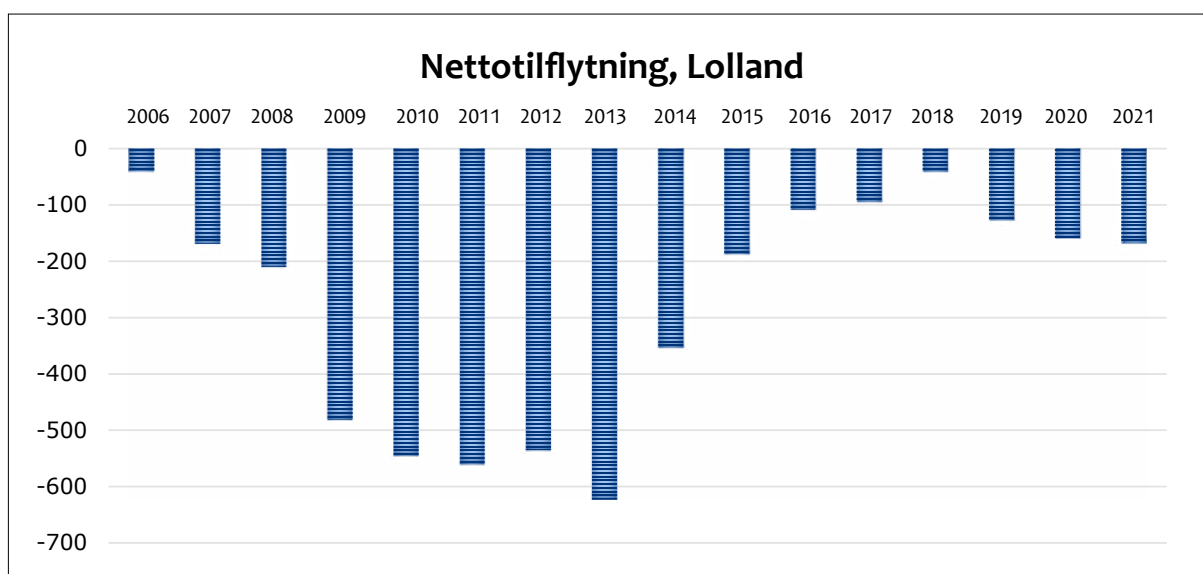
Kilde: Flytteanalyse Lolland Kommune, BUILD, AUU 2022

Kilde: Lolland Kommune, Befolkningsprognose 2023-2033

En del af forklaringen på den negative befolkningsudvikling skal findes i en lang år-række med en negativ flyttebalance. Denne afspejler en situation med relativt konstant fraflytning, mens tilflytningen har varieret meget gennem årene. Værst så det ud i perioden 2009-2014, der er sammenfaldende med de store strukturreformer.

Befolkningstilbagegangen har ikke været jævnt fordelt over hele geografien. Der ses en lokal urbanisering med en bevægelse af borgere fra landdistrikterne ind mod byerne, der generelt har haft en mindre befolknings-tilbagegang end den gennemsnitlige tilbagegang for kommunen. Samtidig har den østlige del af kommunen klaret sig bedre end Midt- og Vestlolland. I 2020 boede 29 pct. af kommunens borgere i landdistrikterne.

Kilde: Flytteanalyse Lolland Kommune, BUILD, AUU 2022

Demografisk udvikling

Den demografiske udvikling i Danmark som helhed betyder, at de fleste kommuner får flere ældre og færre i den erhvervsaktive alder i årene, der kommer. Udviklingen er særligt markant på Lolland, hvor befolkningspyramiden er tykkest i årgangene 60+, og gennemsnitsalderen det seneste årti er steget fra 46,1 år til 49 år i 2022. Udviklingen skal ses i kombination med, at det mest markante fald i befolkningstallet ses blandt de erhvervsaktive.

I praksis skaber udviklingen udfordringer, dels fordi behovet for service ændrer sig i takt med, at befolkningen aldres, og dels fordi en betydelig del af de borgere, der i dag er beskæftiget indenfor velfærdsservicen, må forventes at gå på pension i de kommende år og forsvinde ud af arbejdsstyrken. Dette uden, at der umiddelbart er tilstrækkelig mange til at erstatte dem. Lolland Kommune er allerede nu i en situ-

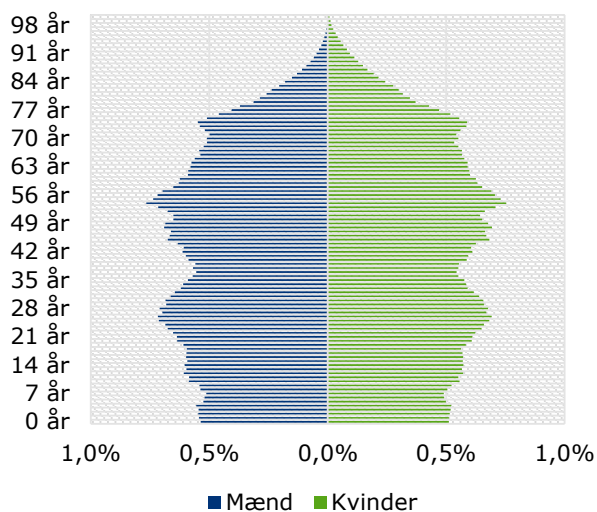
ation, hvor relativt få skal forsørge relativt mange, og det er en udvikling, der vil blive intensiveret. På den anden side er udviklingen med til at frigive jobs både i den offentlige og den private sektor, og derigennem skabe gode muligheder for bosætning.

Sociale udfordringer

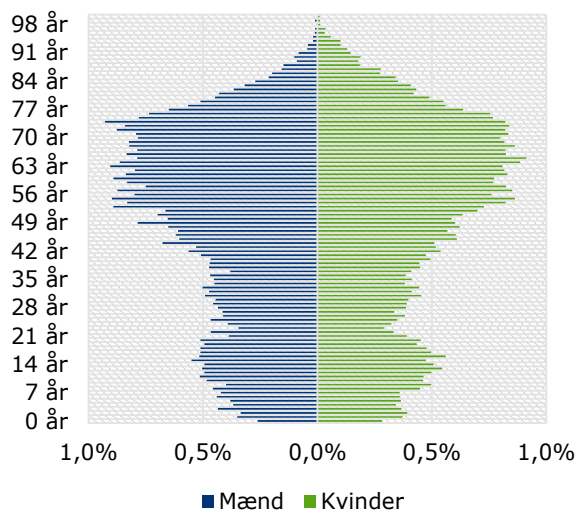
Udover de udfordringer, der er forbundet med en aldrende befolkning og et fald i arbejdsstyrken, skiller Lolland sig ud ved at være den kommune i landet, der forholds-mæssigt løfter den største sociale opgave. Det afspejles i landets højeste socioøkononiske indeks på 1,61. Det socioøkononiske indeks er udtryk for de samlede sociale udfordringer, kommunerne står overfor. Til sammenligning er indekset for Region Sjælland 1,09 og for Guldborgsund Kommune 1,32.

Befolkningspyramider

Hele landet

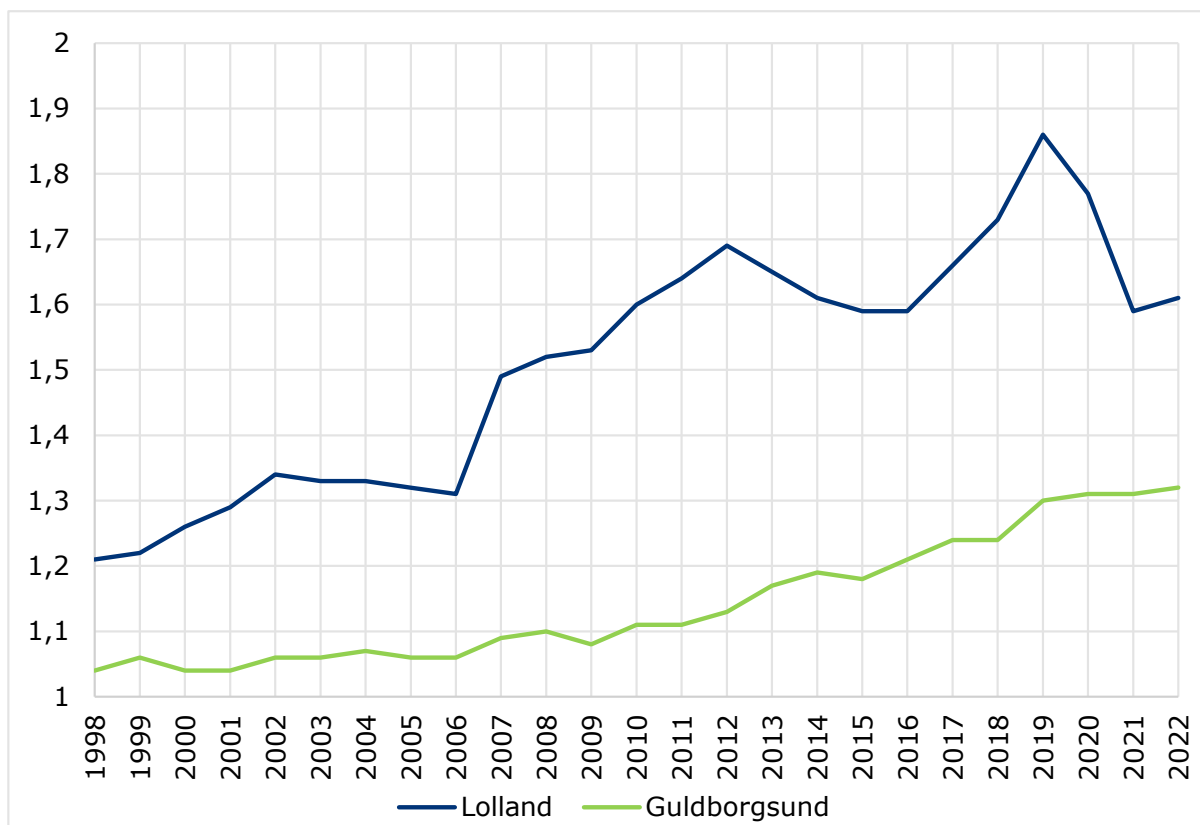

Lolland

Kilde: Lolland Kommune, Befolkningsprognose 2023-2033

Socioøkonomisk indeks 1998-2022

Kilde: www.noegletal.dk, Bolig- og Indenrigsministeriet.

Et indeks over 1 betyder, at kommunens sociale udfordringer er større end landsgennemsnittet. Det pludselige fald i 2020 skyldes en ændring i opgørelse jf. udligningsreformen – ikke en ændring i kommunens faktiske forhold.

Kombinationen af et meget højt socioøkonomisk indeks og en markant nedgang i befolkningstallet skaber et pres på den kommunale økonomi, som ikke kan sammenlignes med andre af landets kommuner.

Samtidig kæmper relativt mange af kommunens borgere med det fysiske helbred. Det ses helt konkret i en gennemsnitlig middelalder, der ligger knap 3 år under landsgennemsnittet. Årsagerne skal ses i sammenhæng med kommunens socioøkonomiske virkelighed.

Ind- og udvandring

Vandringsbalancen har også en betydning for befolkningsudviklingen i Lolland Kommune. Kommunen har altid haft en positiv vandringsbalance, der omend i beskedent omfang har bidraget positivt til folketallet. Udlændinge i Lolland Kommune kommer i høj grad fra Østeuropa med Polen på førstepladsen.

Flyttemønstre

Udfordringerne på det sociale og sundhedsmæssige område er gennem en årrække blevet forstærket af et flyttemønster, hvor de, der fraflytter kommunen gennemsnitligt betragtet er mere beskæftigede, højere uddannede og har færre sociale og sundhedsmæssige udfordringer end dem, der tilflytter. Det har over tid skabt en markant ubalance i befolkningens sammensætning og mellem kommunale indtægter og udgifter.

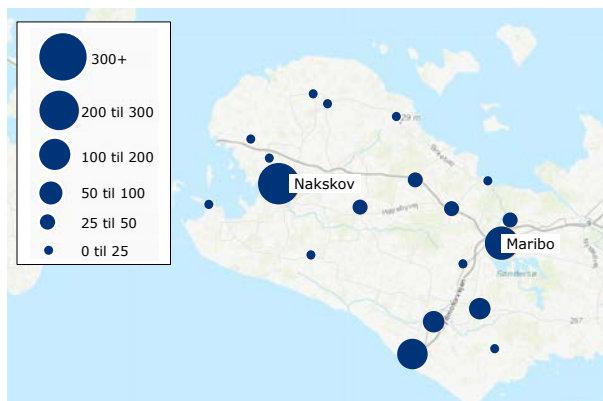
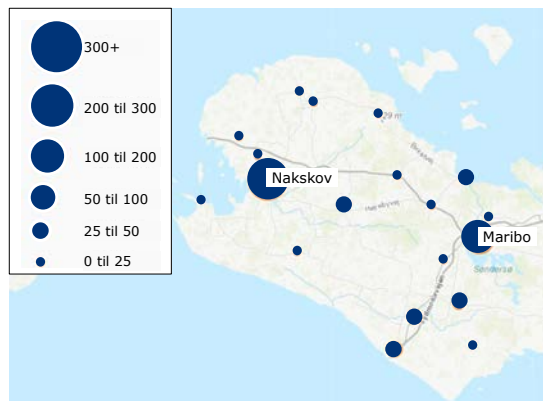
Indikatorerne forværres i perioden 2009-2014, hvor befolkningstilbagegangen var størst. Det indikerer, at den bagvedliggende

tendens var, at det især var ressourcestærke borgere, der fravalgte at flytte til Lolland i denne periode. Der kan dog spores en forbedring både i tilflytternes uddannelses- og beskæftigelsesniveau gennem de seneste år.

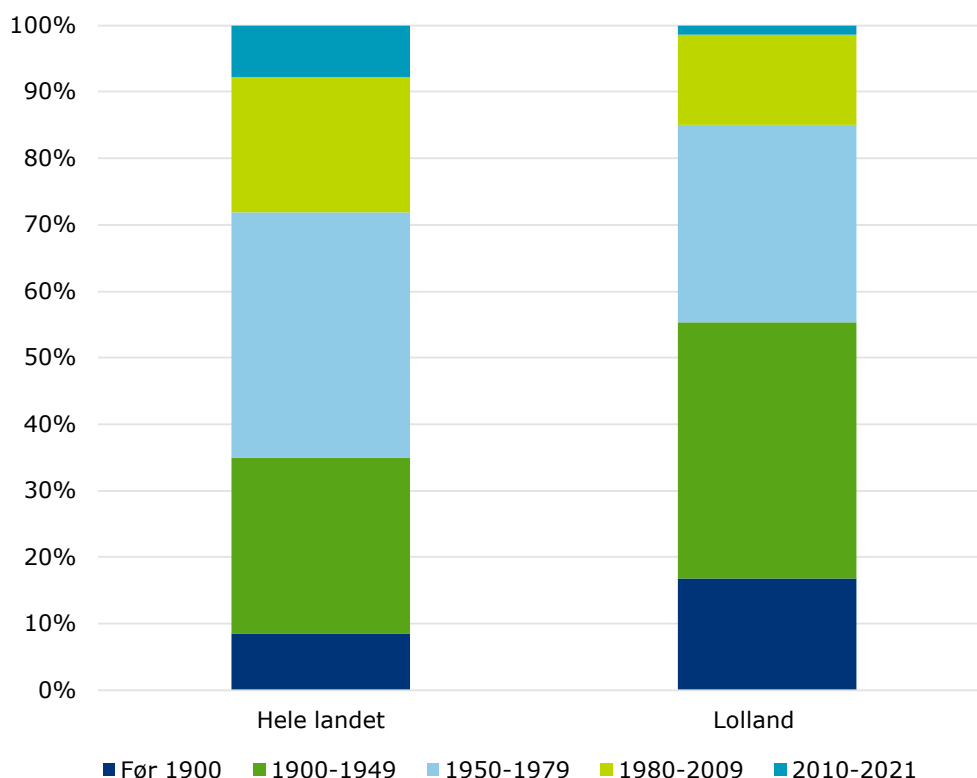
Ca. 70 pct. af tilflytterne vælger at bosætte sig i en af kommunens byer (bebyggelser med mere end 200 indbyggere). Fordelingen af tilflyttere mellem de enkelte byer afspejler bymønstret. De fleste tilflyttere slår sig ned i Maribo og Nakskov. Gennem de sidste godt 10 år er der sket en vis spredning, hvor en større del flytter til Sydlolland – særligt Rødbyhavn.

Tilflyttere til byen

Tilflyttere til kommunens byer 2008 og 2020 - Kilde: Flytteanalyse Lolland Kommune, BUILD, AUU 2022

Boliger efter opførselsår

Kilde: Egne data

Boliger

Den markante og langvarige befolkningstilbagegang og de ændrede bosætningsmønstre internt i kommunen udmønter sig konkret i et stort antal tomme boliger i Lolland Kommune. Der er således ca. 3.200 tomme helårsbeboelser, og de findes alle steder i kommunen. Tallet ville dog være over 5.000 uden den vedvarende nedrivningsindsats, som er pågået gennem mange år.

De tomme boliger er udtryk for en ubalance på det lollandske boligmarked, hvor udbuddet er større end efterspørgslen. Udviklingen har i høj grad været drevet af de

seneste årtiers centralisering og urbanisering med befolkningsforskydninger fra land til by på både nationalt og lokalt niveau.

Bevægelsen på det lollandske boligmarked går i retning af færre og mindre husstande. Den typiske husstand på Lolland har i dag én beboer.

Boligmassen er kendetegnet af boliger, der er betydelig ældre end landsgennemsnittet. Det er karakteristisk, at det store byggeboom på Lolland kom i første halvdel af 1900-tallet, hvor der på landsplan var stor byggeaktivitet fra 1950-1980.

Erhverv

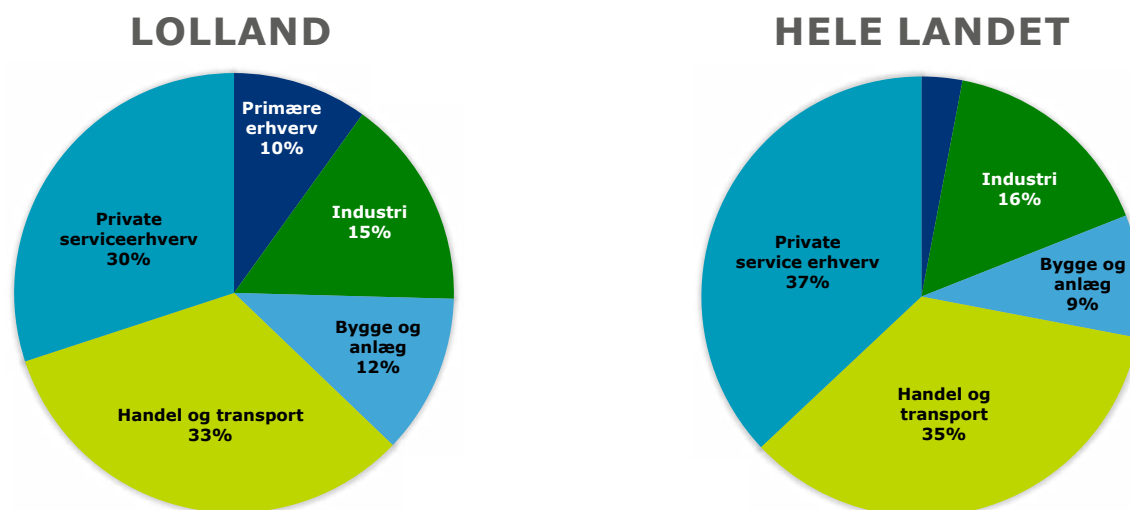
Udvikling i antallet af jobs

I Lolland Kommune er der flere jobs i de primære erhverv og bygge- og anlægsbranchen og færre i de private servicebrancher, når der sammenlignes med resten af landet.

Frem mod 2014 var der et markant fald i antallet af private jobs i Lolland Kommune. Antallet har siden stabiliseret sig nogenlunde, og den nedgang, der sås fra 2019 til 2020, har rettet sig i 2021.

Ses der på udviklingen i antallet af arbejdspladser fordelt på brancher, springer det i øjnene, at særligt antallet af industriarbejdspladser har været for nedadgående de seneste år. Fra 2018 til 2021 er der således blevet 450 færre jobs i industrien, mens der i samme periode har været en jobvækst i bygge- og anlægsbranchen på 465 jobs.

Lidt mere end 850 af de nye lønmodtagerjobs i perioden fra 2. kv. 2021 til 2. kv. 2022 skal findes inden for byggeriet. Denne markante fremgang i Lolland Kommune teg-

Private Serviceerhverv er; Information og Kommunikation, finansiering og forskning, ejendomshandel og udlejning, erhvervs-service samt kultur, fritid og anden service. Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken

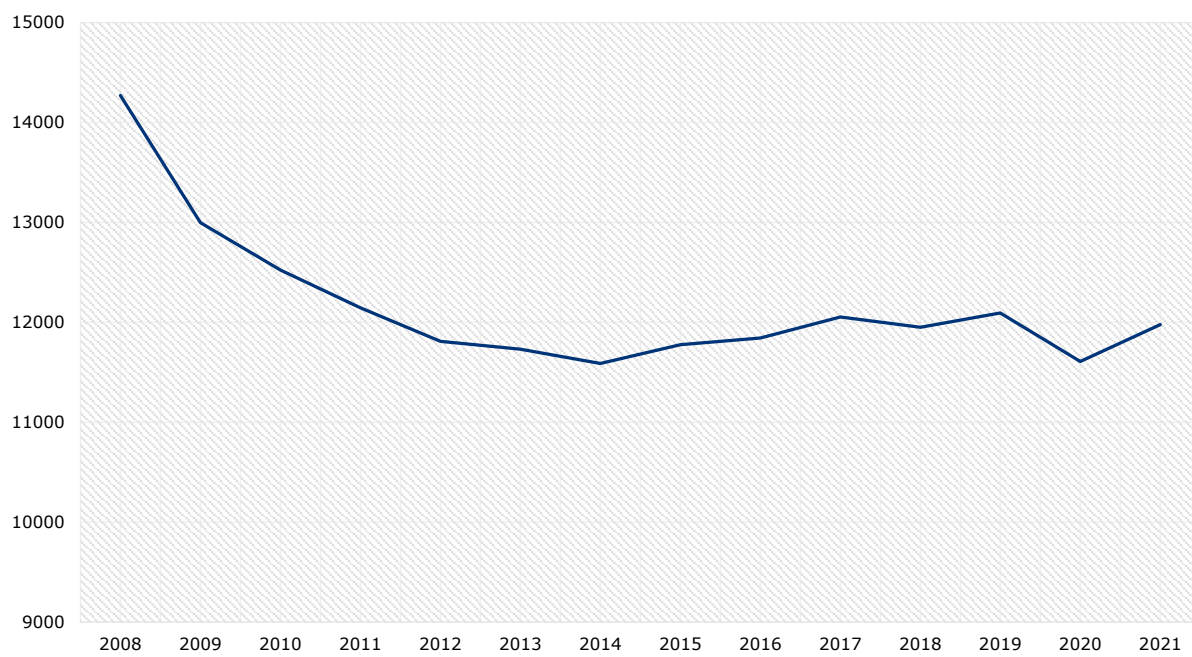
Tal for lønmodtagerbeskæftigelsen til og med 2. kv. 2022 peger på, at den positive udvikling er ved at bide sig fast. Der var i 2. kv. 2022 i gennemsnit 10.805 private lønmodtagerjobs i Lolland Kommune, hvilket er 1.093 flere, end der var i 2. kv. 2021. Det svarer til en fremgang på 11,3 pct. - en af de største i landet. Til sammenligning var fremgangen i samme periode i regionen på 5,7 pct.

ner sig for godt halvdelen af den samlede fremgang inden for bygge og anlæg i hele Region Sjælland.

Udviklingen afspejler, at Femernbyggeriet nu for alvor begynder at kunne ses på arbejdsmarkedet - og at bygge- og anlægsbranchen er begyndt at fylde relativt mere og industrien relativt mindre på det lolland-ske arbejdsmarked.

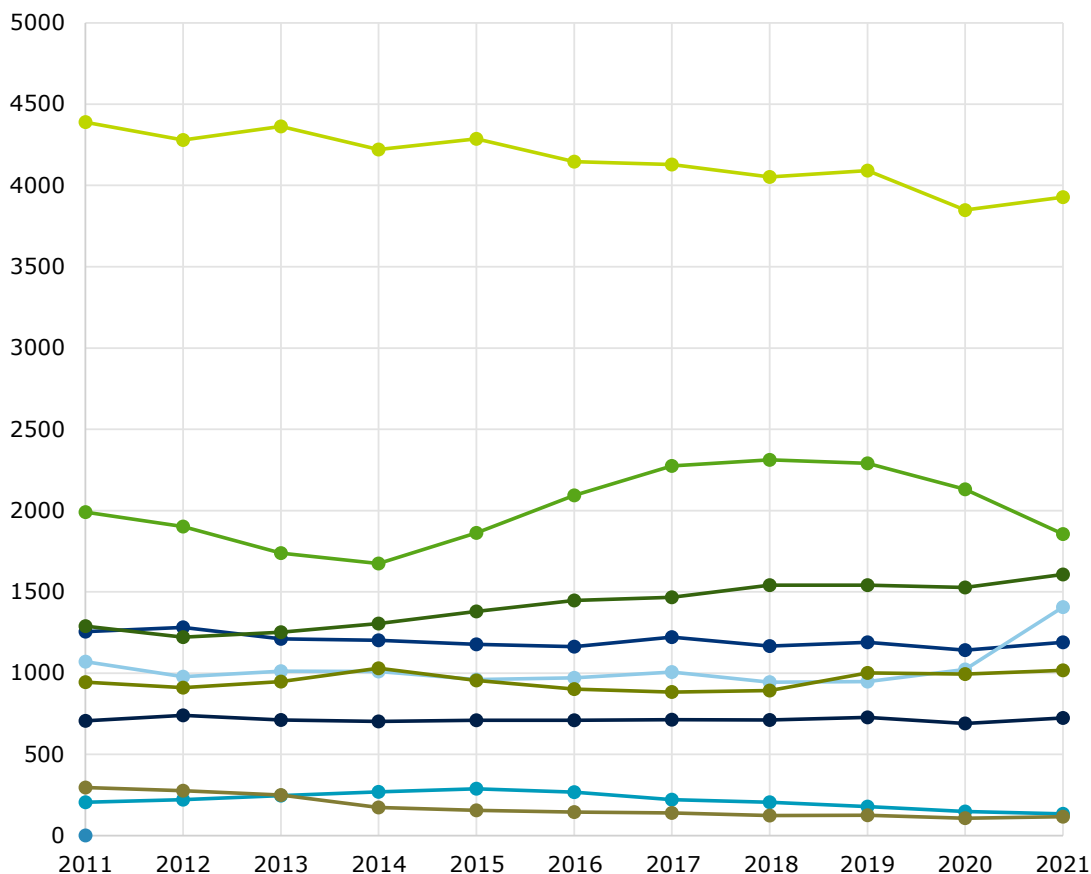

Antal private jobs (2008-2021)

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken

Antal jobs efter branche (2011-2021)

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken

- 1 Landbrug, skovbrug og fiskeri
- 2 Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed
- 3 Bygge og anlæg
- 4 Handel og transport mv.
- 5 Information og kommunikation
- 6 Finansiering og forsikring
- 7 Ejendomshandel og udlejning
- 8 Erhvervsservice
- 9 Kultur, fritid og anden service

De 15 største virksomheder i Lolland Kommune målt på antal ansatte

Virksomhed	Branche	Antal ansatte
FLC Tunnel Group North I/S	Bygge- og anlæg	902 (200-499)
Lalandia	Ferieboligudlejning	476 (200-499)
Vestas A/S	Industri	320 (200-499)
Vikar Specialisten ApS	Vikarbureau	315 (200-499)
Ortofon ApS	Fremstilling	187 (100-199)
Nordic Sugar Nakskov	Fremstilling	174 (100-199)
DLF Beed Seed ApS	Forarbejdning mv.	169 (100-199)
Codan Medical ApS	Fremstilling	161 (100-199)
Man Energy Solutions	Engroshandel mv.	151 (100-199)
Scandlines Danmark ApS	Transport	148 (100-199)
Alfa Laval Nakskov ApS	Fremstilling	136 (100-199)
De Forenede Dampvaskerier A/S, Maribo	Erhvervs- og institutionsvaskerier	126 (100-199)
Lev-Vel Sjælland ApS	Privat hjemmehjælp	106 (100-199)
Knuthenborg Park og Safari	Botaniske og zoologiske haver	91 (50-99)
Euro-Workers A/S	Vikarbureau	89 (50-99)

Kilde: Business Lolland-Falster

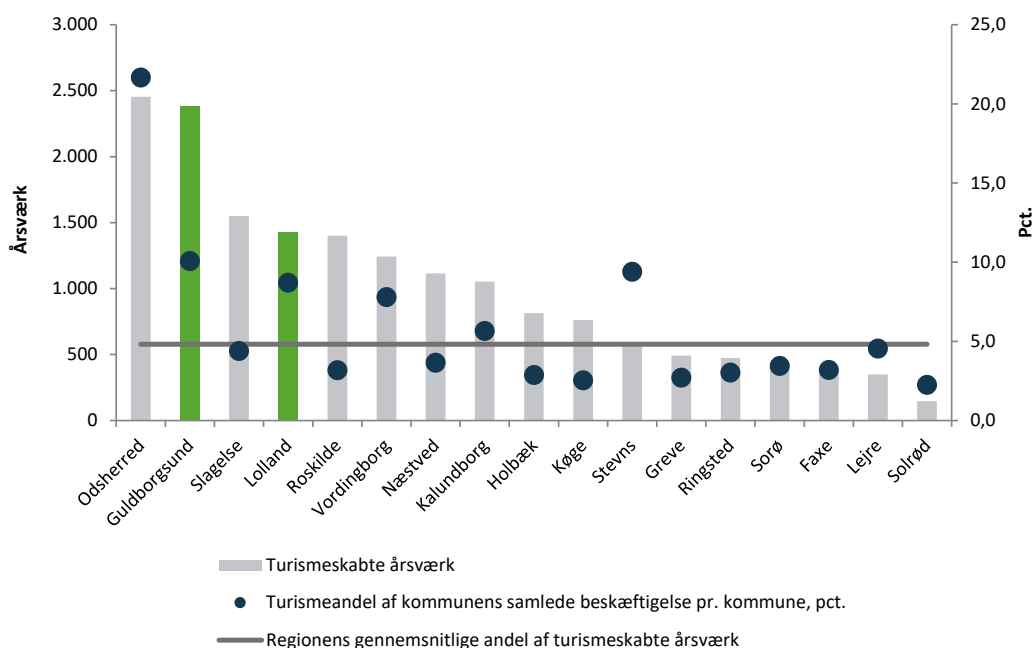
Turisme

Turismeerhvervet spiller en meget væsentlig rolle i Lolland-Falsters økonomi, og de mange turister kommer særligt egnens overnattingssteder, oplevelser og detailhandel til gode. Særligt det tyske marked er vigtigt. I 2022 stod besøgende fra Tyskland således for mere end 20 pct. af alle overnatninger på Lolland-Falster. Turismen bidrog med en værditilvækst i kommunen på 590 mio. kr.

i 2020. Det svarer til en andel på 5,8 pct. af den samlede værditilvækst i kommunen. Til sammenligning er denne andel på 3,3 pct. i Region Sjælland og 2,7 pct. på landsplan. De beskæftigelsesmæssige effekter af turismen er positive. 8,7 pct. af alle fuldtidsjobs i kommunen er skabt af turismen.

Årsværk skabt af turisme i Region Sjælland, 2020

Kilde: Turismens økonomiske betydning – destination Lolland-Falster 2020

Med 1.016.293 overnatninger i 2022 er Lolland Kommune den kommune i Region Sjælland, der har næstflest overnatninger, og sammen med Guldborgsund udgør Lolland-Falsters overnatningstal ca. 40 pct. af overnatningerne i hele Region Sjælland. I Lolland Kommune er turismen i høj grad båret af feriecentret Lalandia, der trækker mange overnatninger, og de seneste år har det også været muligt at overnatte i en af områdets andre store attraktioner, Knuthenborg Safaripark. Heroverfor er turismen i Guldborgssund Kommune domineret af feriehuse, hvor ca. 804.000 ud af ca. 1.105.000 overnatninger finder sted.

Det samlede turismeforbrug på Lolland-Falster var i 2020 på i alt 2,9 mia. kr., og tendensen er stigende. Turismen på Lolland-Falster favner både danske og udenlandske gæster. Danskerne tegner sig for 76 pct. af turismeomsætningen, og de udenlandske gæster står for 24 pct. Tyskland er det største udenlandske marked efterfulgt af Sverige.

Kyst- og naturturisme har et relativt lavt gennemsnitligt døgnforbrug på 750 kr. for udenlandske turister og 800 kr. for danske. Bedre kvalitet i de turismeprodukter, som lokale turistaktører tilbyder inden for såvel overnatninger som oplevelser, er afgørende for at øge døgnforbruget. Kommunen har i dag ca. 3.900 sommerhuse, men den samlede kapacitetsudnyttelse af ferieboliger er, ifølge VisitDenmark, lav i Lolland Kommune sammenlignet med resten af landet. En årsag hertil skal muligvis findes i, at en stor del af sommerhusene er utidssvarende i forhold til udlejning.

Corona-pandemien har påvirket turismeerhvervet på egnen. Lolland-Falster mistede ligesom resten af landet en stor del udenlandske turister, men de er kommet tilbage, og den stigning i antallet af danske gæster, som corona-nedlukningerne bragte med sig, synes at have bidt sig fast. Således er antallet af turister i perioden januar til august 2022 næsten 25 pct. højere end samme periode i 2021. Antallet af udenlandske turister

er tilbage på 2019-niveau – endog med en stigning på 7 pct. for tyskernes vedkommende.

Grøn energiproduktion

Lolland Kommune har en betragtelig produktion af vedvarende energi.

Med en produktion af grøn energi, der er otte gange større end kommunens eget forbrug, er Lolland Kommune med helt fremme i førerfeltet, når det handler om grøn strøm. I 2021 indtog kommunen 2. pladsen og 4. pladsen i produktion af grøn strøm fra vindmøller på henholdsvis land og vand og en 3. plads og 2. plads i henholdsvis energi-produktion og kapacitet fra solcelleanlæg.

Udviklingen tager sit udgangspunkt i 1981, hvor den første landvindmølle blev opstillet i Lolland Kommune – på Femø. Møllen var 26 m høj og havde en kapacitet på 55 kW. Da den blev taget ned i 2005, havde den samlet set produceret 1.297 MWh. Til sammenligning producerer den mest produktive mølle i Lolland Kommune i dag ca. 14.300 MWh/år. Der er tale om en 180 m høj mølle i Kappel med en kapacitet på 3,45 MW.

Antallet af landvindmøller i kommunen toppede i 2002. Herefter var der en pause i udbygningen af vindmøllekapaciteten på land og de næste møller blev først opstillet 12 år senere. I mellemtiden vedtog Lolland Kommune sin første vindmølleplan (2010). Der er senest stillet landmøller op i 2018 og kun taget i alt 4 ned siden 2002.

Udviklingen på vindmølleområdet i perioden 2002-2018 er tydeligt gået i retning af færre men højere møller, samtidig med at energi-produktionen er øget markant. I 2021 stod de 31 pct. af møllerne, der er over 125 m, således for produktionen af 82 pct. af strømmen.

Fra 2023 er 113 vindmøller mindst 25 år gamle. Disse møller repræsenterer en samlet kapacitet på 63,6 MW.

Til produktionen fra landvindmøller kan lægges produktionen fra havvindmøllerne på Rødsand II på 791 GWh.

De seneste år er produktionen af grøn strøm fra vindmøller blevet suppleret med produktion fra solcelleanlæg.

År	2002	2010	2014	2021
Antal møller	281	261	243	187
Møller over 125 meter	3	3	12	58
Kapacitet (afrundet)	165 MW	163 MW	180 MW	275 MW
Samlet produktion (afrundet)	313 GWh	301 GWh	351 GWh	775 GWh
Møller over 125 meters andel af den samlede produktion (afrundet)		7 pct.	19 pct.	82 pct.

Tabel: Oversigt over møller og produktion på vindmøller i Lolland Kommune. Produktion i alt i 2021 er et gennemsnitstal for perioden fra 2018-2021 da antallet af møller her er næsten konstant. Der er nedtaget 4 mindre møller fra 2018 og frem, og det har ikke påvirket den samlede produktion.

Havkajak i Kragenæs. Foto: Jens Højkgrog, Nakskov fotografgruppe

Fra plan- og udviklingsstrategi til kommuneplan

Den positive erhvervsudvikling, der er i gang i Lolland Kommune, har langt hen ad vejen været mulig på grund af tidligere byråds prioriteringer. Den planlægning, som deres beslutninger har afstedkommet, har gjort kommunen i stand til at tage imod en række nye virksomheder, der i dag har hjemme dér, hvor tidligere byråd så potentialer for fremtidig erhvervsudvikling. Og den vindenergi, der gør ambitionen om et grønt erhvervsliv realistisk, hviler på over 10 års planlægning.

Denne strategi er udgangspunktet for en fortsat rettidig planlægning for de næste 5-10 år med henblik på at kunne udmønte byrådets langsigtede ambitioner for erhvervs- og boligudvikling. Med henblik på at støtte den ønskede udvikling ses et behov for at revidere kommuneplanen indenfor nedenstående emner.

Strategisk planlægning for landsbyer

En ændring af planloven i slutningen af 2018 betyder, at kommunerne er forpligtede til at forholde sig strategisk til udviklingen af landsbyer med mellem 200 og 1.000 indbyggere.

Arbejdet kan medføre en tematisering af de afgrænsede landsbyer, hvor nogen landsbyer kan rumme særlige potentialer, som i et overordnet perspektiv kan katalysere en udvikling i landzonen.

Boliger

I Kommuneplan 2025-2037 arbejdes der videre med at sikre sammenhæng mellem efterspørgsel og udbud af boligområder, samt at de udlagte boligområder er attraktivt beliggende, især i Nakskov og Maribo.

Desuden kigges der på grundlaget for at udpege byomdannelsesområder i Nakskov,

Maribo, Rødbyhavn og Bandholm, hvor f.eks. nedslidte og/eller overflødiggjorte områder omdannes til blandet by- og boligområder.

Med henblik på bedst muligt at kunne imødekomme en eventuel efterspørgsel på boligbyggeri i eksisterende landsbyer, revideres landsbyrammerne, så det sikres, at der kan ske huludfyldninger og afrundinger af landsbyerne, uden at restrumligheden bliver for stor og kræver yderligere planlægning.

Erhverv

I lyset af den igangværende erhvervsudvikling, kommunens grønne erhvervs politik og Klima- og Energiplan 2020-2050 vurderes det, at der er behov for at udlægge nye erhvervsarealer i Nakskov, Maribo og Rødbyhavn. Desuden skal det vurderes, om infrastrukturen, omkring erhvervsområderne er tilstrækkelig, og om der er behov for udbygning.

Endelig skal det vurderes om de nødvendige erhvervsarealer til udbygning og nyetablering af mindre håndværks- og industrivirksomheder er til stede inden for kommunens overordnede bymønster, samt om de agroindustrielle erhvervsområder fortsat er aktuelle, eller om der skal udlægges nye.

Produktionserhverv

I Kommuneplan 2021-2033, blev der udlagt konsekvensområder omkring produktionsvirksomheder og erhvervsområder til produktionserhverv. Konsekvensområderne blev udlagt med en fast grænse på 500 m omkring erhvervsområderne. I den kommende kommuneplan, arbejdes der for at konsekvensområderne udpeges på baggrund af en konkret vurdering.

Formålet med konsekvensområderne er at sikre produktionsvirksomhederne mod, at der etableres byggeri og anlæg, der kan

indskrænke produktionsvirksomhedernes drifts- og udviklingsmuligheder.

Med udpegningen af konsekvensområderne gives der samtidig mulighed for at udlægge transformationsområder, der kan understøtte byudvikling inden for bymønstret. Ved transformationsområder forstås arealer, der er belastet af støj fra eksisterende produktionsvirksomheder og er centralt beliggende i byen, og hvor der er særlige byudviklingsinteresser.

Detailhandel

Den gældende detailhandelsanalyse blev gennemført i 2018. Udviklingen siden da har uden tvivl påvirket detailhandlen i Lolland Kommune.

Der gennemføres derfor en ny detailhandelsanalyse, der danner baggrund for en revision for detailhandelsstrukturen, herunder en revision af afgrænsning af bymidterne.

Turisme og friluftsliv

Kapitlerne om turisme og friluftsliv revideres på baggrund af den strategisk-fysiske udviklingsplan for Lolland Sydkyst samt den sommerhusanalyse, der er gennemført i slutningen af 2022 med handleplan med fokus på området mellem Hummingen og Østersøbadet. Desuden kigges der i overensstemmelse med bymønstret på, om der er yderligere tiltag, der kan styrke Rødbyhavn og Bandholm som turistcentre. Derudover revideres kapitlerne også med hensyntagen til Kirkeministeriets to calls omhandlende muligheden for at ansøge om forsøgsprojekter, der giver tilladelse til innovative og miljømæssigt bæredygtige turismeprojekter og udviklingsmuligheder i kystnærhedszonen, samt muligheden for Udlæg og omplacering af sommerhusgrunde i kystnærhedszonen.

Hvis kolonihaveloven ændres, revideres udpegningen af kolonihaver på baggrund af en gennemgang af de eksisterende udlæg, og udlæg der ikke længere er relevante ophæves.

Kulturarv

Den eksisterende udpegning af bevaringsværdige bygninger er forældet og skal revideres. Målet er, at det er de relevante bygninger, der er udpeget i kommuneplanen. Det vil ikke være muligt at revidere hele udpegningen til den kommende kommuneplan. Der vil i stedet blive kigget på bygninger i en del af kommunen. Processen fortsættes i de kommende planperioder.

I Kommuneplan 2017-2029 blev der udpeget kulturmiljøer, som har en særlig værdi for kommunen. I den kommende kommuneplan vil der blive udarbejdet redegørelser for de enkelte kulturmiljøer, der endnu ikke er redegjort for med henblik på fremadrettet at sikre dem bedst muligt i den kommende planlægning, og sikre et ensartet administrationsgrundlag.

Kirkeomgivelserne er oprindeligt udpeget i de tidligere Regionplaner for Storstrøms Amt, men landskaberne har ændret sig siden da. Der er kommet nye skove og bygninger er revet ned mv. Der lægges derfor op til en revision af kirkeomgivelsernes nær- og fjernvirkning, således at udpegningen er retvisende ift. de eksisterende forhold.

Landskab

I Kommuneplan 2017-2029 blev landskabsudpegningerne for "områder med landskabelig værdi" revideret og inddelte kommunen i "værdifulde jordbrugslandskaber" og "jordbrugslandskaber".

Udpegningen af "større sammenhængende landskaber", er ikke blevet revideret siden Storstrøms Amt lavede udpegningen.

Udpegningen af "større sammenhængende landskaber", revideres på baggrund af landskabsanalysen fra 2016, således at der er et ensartet udpegningsgrundlag for de landskabelige interesser, og samtidig justeres afgrænsningerne af "værdifulde jordbrugslandskaber" og "jordbrugslandskaber" så de fremstår mere entydigt og følger naturlige grænser i det åbne land.

Natur

Naturkapitlet revideres med kommuneplantillæg "Revision af natur og Grønt Danmarkskort", hvor udpegningen af "eksisterende natur", "potentiell natur", "økologiske forbindelser" og "potentielle økologiske forbindelser", revideres lige som kapitlet samlet set justeres for at give bedre sammenhæng. Udpegningen af områder til skovrejsning blev revideret i Kommuneplan 2017-2029, og der forventes derfor ikke større revisioner af Naturkapitlet i den kommende kommuneplan.

Vand

Grundvandsrederegørelsen revideres, hvis der udlægges nye rammer til potentielt grundvandstruende virksomheder inden for OSD (Områder med Særlige Drikkevandsinteresser) og Indvindingsoplande uden for OSD. Desuden gennemgås retningslinjer og rederegørelsen, for at sikre, at der er de nødvendige retningslinjer.

Klima

Det følger af Klima- og energiplan 2020-2050, at Lolland Kommune frem mod 2030 vil reducere CO²-udledning fra kommunens aktiviteter med 70 pct., og at målet er at være CO²-neutrale i 2050. Klima- og energiplanen anviser en række tiltagsmuligheder for at nå målene.

Et af tiltagene er klimatilpasning hvor der i høj grad er fokus på risikoen for oversvømmelse. Oversvømmelse kan komme fra både hav og regn, og i den kommende kommuneplan vil der være fokus på at tydeliggøre, hvor risikoen kommer fra, så man i den kommende planlægning bedst muligt kan forbygge risikoen for oversvømmelse.

Teknik, miljø og forsyning

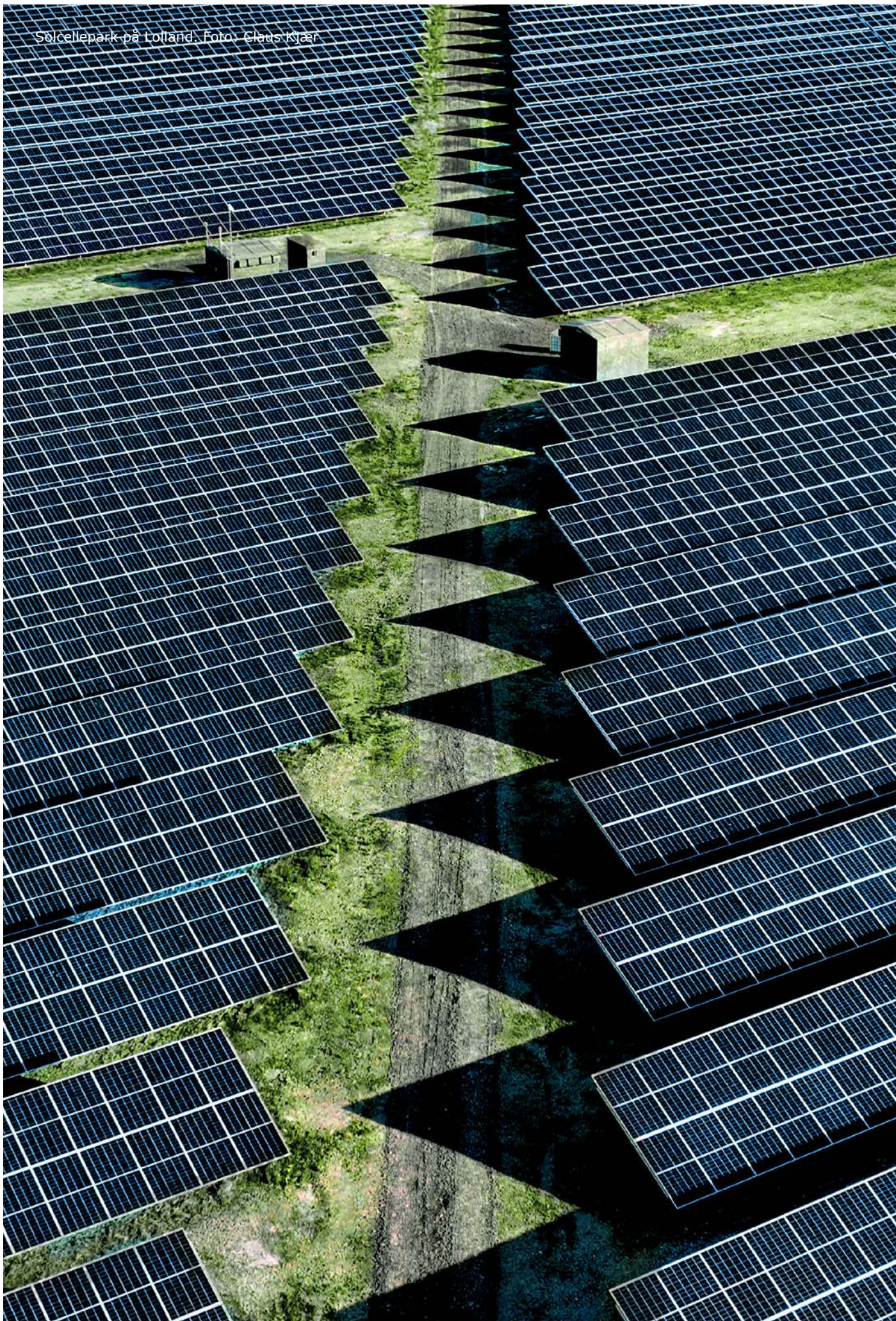
Generelt opdateres kapitlet og sikres sammenhæng mellem kommuneplanen og spildevandsplan, affaldsplan samt andre sektorplaner.

Der fastlægges konsekvenszoner omkring tekniske anlæg, vindmøller og støjende fritidsanlæg mv. i landzone, som skal friholdes for ny støjfølsom anvendelse.

Elforsyning, solcelleanlæg og vindmøller

Der udlægges ikke nye rammer til solcelleanlæg og vindmøller og andre VE-anlæg, men byrådets principper for VE-anlæg, som de fremgår af den politiske aftale om grøn erhvervspolitik, indarbejdes i kommuneplanen, og der udlægges perspektivområder der, hvor man vil forvente, at der kan udlægges rammer til VE-anlæg. Herved sikres det, at byrådet konkret tager stilling til evt. nyudlæg af rammer til VE-anlæg, efterhånden som behov opstår.

Sølcellepark på Lolland. Foto: Claus Kjær

Væsentlig planlægning gennemført siden vedtagelse af Kommuneplan 2021-2033

Herunder er listet de væsentligste plandokumenter, der er gennemført siden vedtagelsen af Kommuneplan 2021-2033, som har direkte betydning for Lolland Kommune, herunder landsplandirektiver, kommuneplantillæg og større lokalplaner med betydning for større dele af kommunen.

Der er indtil videre vedtaget tre kommuneplantillæg til Kommuneplan 2021-2033, og der har været et forslag til kommuneplantillæg i høring:

Tillæg 1

Højspændingsstationer ved Rødby og Gloslunde

Tillæg 3

Vejadgang til sommerhusområdet Lidsø, Kramnitze Øst

Tillæg 4

Blandet byområde, Vester Oddevej i Langø

Tillæg 5

Hotel, service- og erhvervsområde ved Søpavillonvej, Rødbyhavn - *Vedtaget som forslag den 13. oktober 2022 og været i offentlig høring fra den 25. oktober til 6. december 2022 – endnu ikke endeligt vedtaget.*

Plan- og Udviklingsstrategien blev vedtaget på byrådsmødet den 21. september 2023.

Forslag til Plan- og Udviklingsstrategi 2023-2033 var i offentlig høring fra 3. maj til 3. juli 2023. Alle høringssvar er samlet i en hvidbog og indgik i den endelige politiske behandling af strategien.

Hvidbogen er offentliggjort på www.lolland.dk sammen med nyheden om strategiens vedtagelse.